

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIMI
VAZIRLIGI
ABDULLA QODIRIY NOMIDAGI JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI

MILLIY G'OYA, HUQUQ VA MA'NAVIYAT ASOSLARI KAFEDRASI

"Himoya qilishga ruhsat beraman"
Tarix fakulteti dekani
A. Pardayev
" " 2019 yil

5111600- Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'lim yo'nalishi

Bakalavr darajasini olish uchun

**O`ZBEKISTONNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASINING
DEMOKRATIK XARAKTERI VA GUMANISTIK MOHIYATI**
mavzusida bajarilgan

BITIRUV MALAKAVIY ISHI

Bajaruvchi: X. latipova
Ilmiy rahbar: B.M. Ochilova

Ishni himoyaga tavsiya etaman

B.M. Ochilova

BMI Milliy g'oya, huquq va ma'naviyat asoslari kafedrasi yig'ilishining qarori bilan (Qaror № ___, ___. 2019 yil) himoyaga tavsiya etilgan

Kafedra mudiri

M. Xoshimxonov

Jizzax-2019

BMI A. Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat Pedagogika Institutining Tarix fakulteti “Milliy g’oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi” kafedrasida bajarilgan.

Taqrizchilar:

Jizzax DPI Ijtimoyi fanlar kafedrasи
katta o’qituvchisi T. Axmedov.

**Жиззах шаҳар “Умид” иҳтинослаштирилган
давлат умумтаълим мактаби ўқитувчиси М.Урдушева**

Himoya 2019-yilning _____soat____da A.Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat Pedagogika institutining Tarix fakultetida davlat attestatsiya komissiyasining bakalavr darajasini olish uchun yig’ilishida o’tkaziladi. Manzil: Tarix fakulteti 406-xona.

Ish bilan A.Qodiriy nomidagi Jizzax Davlat Pedagogika institutining Axborot Resurs markazida tanishish mumkin (manzil: Jizzax shahri Sharof Rashidov shoh ko’chasi, 54).

MUNDARIJA

KIRISH.....

1-BOB .2017-2021 YILLARDA O`ZBEKISTON RESPUBLIKASINI RIVOJLANTIRISH HARAKATLAR STRATEGIYASINING IJTIMOYIY- FALSAFIY TAHLILI.

- 1.1 Harakatlar strategiyasining huquqiy xarakteri va g`oyaviy mohiyati.....
- 1.2 Harakatlar strategiyasida shaxs, jamiyat va davlat o`rtasidagi munosabat tamoyillari.....
- 1.3 Erkin bozor va ijtimoiy-iqtisodiy o`sishning demokratik talablari.....

2-BOB. HARAKATLAR STRATEGIYASI JAMIYATNI YANGILASH VA INOVATSION RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI SIFATIDA

- 2.1.Ijtimoiy-iqtisodiy islohatlarni chuqurlashtirishda va ijtimoiy faollikni rivojlantirishda harakatlar strategiyasining ahamiyti.....
- 2.2 O`zbekistonni rivojlantirish harakatlar strategiyasining innovatsion mohiyatini o`rganish usullari.....

XULOSA.....

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI.....

KIRISH

Mavzuning dolzarbliji. Har bir davrning o`z taraqqiyot omilari, ehtiyojlari, talablari va hayotiy tamoyillari bo`ladi. Taabiyki, bularning barchasini shakllantirish va rivojlantirishga, ularga alohida ma`no-mazmun bag`ishlashga, bu davrda davlat, jamiyat hayti, ijtimoy-siyosiy institutlar faoliyatining aniqyo`nalishlarini belgilab beradigan ulkan tarixiy voqealar bo`ladi. 2017-2021 yillarda O`zbekiston Respublikasini rivojlantirish harakatlar strategiyasining qabul qilinishi mana shunday tarixiy voqealardan biri bo`ldi.

O`zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 7-fevraldagagi “O`zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo`yicha harakatlar strategiyasi to`g`risida”gi farmoni xalqimiz tomonidan mammuniyat bilan kutib olindi.

Harakatlar strategiyasining maqsadi olib borilayotgan islohotlarni samaradorligini tubdan oshirishdan, davlat v jamiyatning samaradorligini tubdan oshirishdan, davlat va jamiyatning har tomonlama jadal rivojlanishi uchun shart-sharoit yaratishdan iborat.

**Muammoning o`rganganlik darajasi.** O`zbekistonni rivojlantirish harakatlar strategiyasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi bo`yicha amalga oshirilishi ko`zdatutilgan maqsad va vazifalarni bevosita Prezidentimiz Sh.M.Mirziyoyevning amaliy faoliyatida joylardagi ijtimoiy-iqtisodiy o`zgarishlar bilan tanishish maqsadida hududlarga tashrifi doirasidagi topshiriqlari, ma`ruza va nutqlarida, risola kitoblarida ilgari surilgan g`oyalarda ilmiy asoslanganligi va aks etayotganligini ko`rishimiz mumkin. Bundan tashqari “Taraqqiyot strategiyasi” markazi boshqa manfaatdor idoralar bilan bирgalikda Harakatlar strategiyasini amalga oshirishning borishi haqida aholi, fuqarolik jamiyatni institutlari va qalqaro jamoatchilikni keng xabardor qilish ishlari amalga oshirildi. Shu bilan birga ,navbatdagi islohotlarni rejalashtirish maqsadida 2018 yil 18-dekabrdagi Oliy Majlisga qilgan murojarnoma asosiy vazifalarni belgilab beradi. Davlat dasturi 3-15 yanvar kunlari muhokamaga qo`yildi. Hujjat loyihasi 253 ta banddan iborat bo`lib

, aynan harakatlar strategiyasining beshta ustuvor yo`nakishlari va Oliy Majlisga taqdim etgan murojatnomadan keltirilgan.

БМИ нинг объекти: : 2017-2021 yillarda O`zbekistonni rivojlantirishning Haakatlar strategiysi **ва ундаги ижтимоий ривожланиш масалалари.**

БМИ нинг предмети : O`zbekistonni rivojlantirish harakatlar strategiyasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi.

Bitiruv malakaviy ishining maqsad ва vazifalari. O`zbekistonni rivojlantirish harakatlar strategiyasini моҳият- мазмuni, функциялари ва унинг ижтимоий аҳамиятини очиб бериш.

Belgilangan maqsaddan kelb chiqqan holda quyidagilar **vazifani** tashkil etadi:

-harakatlar strategiyasi mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti hamda barqarorligining muhim huquqiy asosi

-2017-2021yillarda “O`zbekistonni rivojlantirish haraktlar strategiyasi “mazmuni va mohiyatiniochib berish;

-adolat va qonuniylikning ijtimoiy mohiyati va uning hayotimizda namoyon bo`lishini;

-ijtimoiy-iqtisodiy islohoylarni chuqurlashtirishda vajtimoiy ongi takomillashtirishda harakatlar strategiyasining ahamiyatini ko`rsatish;

BMIning tuzilishi va hajmi. BMI Kirish, ikkita bob, beshta qism, Xulosa va foydalilanigan adabiyotlar ro`yxatidan iborat bo`lib, umumiy hajmi----- sahifadan iborat.

1-BOB. 2017-2021 YILLARDA O`ZBEKISTON RESPUBLIKASINI RIVOJLANTIRISH HARAKATLAR STRATEGIYASINING IJTIMOIY- FALSAFIY TAHLILI

1.1. Harakatlar strategiyasining huquqiy xarakteri vag`oyaviy mohiyati

Jahon iqtisodiyoti globalizatsiyasi milliy davlatlarning xalqaro bozorlarda milliy manfaatlarni ishlab chiqarish omillari global harakati tendensiyalari bilan muvofiqlashtirish strategiyasini tobora ko`proq qo`llagan va ayni paytda dunyo miqyosidagi konsensusda o`z o`rinlarini topgan holda transmilliy korpoatsiyalar kabi o`zaro raqobatga kirishishlariga olib keldi. Davlat siyosatini shakllantirish va amalga oshirish masalalariga strategik yondashuv milliy davlatlar faoliyatining barcha yo`nalishlarida ustuvorlik qila boshladi.

O`z navbatida navbatdagi jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozdan keyingi davrda jahon iqtisodiyotining doimiy turbulentlik va yuqori darajadagi noaniqlik bilan xarakterlanishi strategik xomashyo turlari va qo`shimcha qiymati yuqori bo`lgan tovarlar sotish bozorlarni egallash yo`lidagi xalqaro raqobarni yanada kuchaytirib yubordi. Jahon iqtisodiyotidagi ushbu holat , dunyo tovar va moliya bozorlarining ta`siri ostida tobora keskinlashgan holda , hukumatlar va tranmilliy korporatsiyalardan o`zlarining iqtisodiy iqtisodiy , siyosiy hamda texnologik xarakterdagи strategik ustuvorliklarni aniqlash va ulardan foydalanishga asoslangan raqobatbardosh strategiyalarni ishlab chiqish va izchil ravishda amaliyotga joriy etishni talab qiladi.

Butunjahon iqtisodiyot forumi o`zining global raqobatbardoshlik Indeks doirasida davlatlarning raqobatbardoshlik strategiyasini ularning xalqaro miqyosdagi raqobatbardoshlik pozitsiyalarini shakllantirish va mustahkamlashning muhim manbayi sifatida e`tirof etadi. Ushbu tezis davlatlarni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish va amlga oshirish, har qanday mmlakatning vakolatli institutlari tomonidan strategiyalash nazariyasi, metodologiyasi va amaliy vositalarini o`zlashtirish masalalariga jiddiy yondashuvni taqozo etadi.

“ Har qanday shaxs, ijtimoiy guruh, elat, millat, xalq, davlat va jamiyatning o`z oldiga qo`ygan maqsadi va uni amalga oshirishga qaratilgan vazifalari bo`ladi. Shuningdek, O`zbekiston ham mustaqillikni qolga kritgach o`z oldiga ijtimoiy yo`naltirilgan bozor iqtisodiyotiga asoslangan huquqiy demokratik bunyod etish va fuqorolik jamiyatini shakllantirish va rivojlantirishni bosh strategik maqsad qilib qo`ydi. Demak, *bizning bosh strategik maqsadimiz*- ijtimoiy yo`naltirilgan bozor iqtisodiyotiga asoslangan erkin demokratik jamiyatni barpo etishdir”¹.

Mamlakatda amalga oshirilayotgan 2017-2021yillarda O`zbekiston Respublikasini beshta ustuvor yo`nalish bo`yicha rivojlantirish strategiyasi global bozorning rivojlanishi va xalqaro konyuktura prognozlarining eng zamonaviy, eng keskin tendensiyalarini hisobga olishga qaratilgan ana shunday strategik dasturiy hujjat hisoblanadi. Harakatlar strategiyasi mamlakatni hududiy va tarmoqlar kesimida rivojlantirish eng maqbul investitsion va biznes muhitini yaratish, makroiqtisodiy muvozanat va iqtisodiyotning moliyaviy barqarorligiga erishish, O`zbekistonning jahon iqtisodiyotida munosib o`rin egallashining deyarli barcha yo`nalishlarini qamrab olgan. Ushbu strategik maqsadlarning barchasi O`zbekiston aholisining turmush darajasi va sifatini oshirishga yo`naltirilgan.

2017-2021yillarda O`zbekiston Respublikasi O`zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 7-fevraldagagi ”O`zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo`yicha harakatlar strategiyasi to`g`risida”gi farmonida yaqin besh yil ichida mamlakatimizda zabit etishi kerak bo`lgan dovonlar , xalqimiz hayot darajasini yuksaltirishning mexanizmlari aniq belgilab berilgan.

Harakatlar strategiyasining maqsadi olib borilatotgan islohotlar samaradorligini tubdan oshirishdan , davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishini ta`minlash uchun shart –sharoitlar yaratishdan , mamlakatni modernizatsiyalash va hayotimizning barcha sohalarini erkinlashtirishdan iborat.

Mazkur strategiyada Mamlakatni rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi belgilangan bo`lib , bular:

---

¹Qarang: Milliy istiqlol g`oyasi asosiy tushuncha va tamoyillari-T.:”O`zbekiston” , 2001.-B.28.

- davlat va jamiyat qurilishini takomillashtirish ;
- qonun ustuvorligini ta`minlash va sud- huquq tizimini yanada isloq qilish;
- iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish ;
- ijtimoiy sohani rivojlantirish ;
- xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bagrikenglikni ta`minlash , chuqur o`ylangan o`zaro manfaatli va amaliy ruhdagi tashqi siyosat² yuritish hisoblanadi.

O`zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo`yicha harakatlar strategiyasini ishlab chiqishda aholining keng qatlami, jamoatchilik va ishbilarmon doira vakillari, davlat organlari rahbarlari va mutaxassislar faol ishtirok etdi. Jonli muloqot, suhbat va muhokamalarda amaldagi qonun hujjatlari, milliy va xalqaro tashkilotlarning axborot- tahliliy materiallari, ma`ruzalari, tavsiyalari va sharhlari o`rganildi, rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasi tahlil qilindi. Bularning bari mazkur Harakatlar strategiyasi –xalqimizning ezgu orzu- maqsadlarini o`zida mujassam etgan qomusiy hujjat deyish uchun asos bo`ladi. Harakatlar strategiyasining har bir ustuvor yo`nalishi mamlakatimiz taraqqiyoti uchun g`oyat muhim ahamiyatga ega bo`lib, ular quydagilardan iborat.

“Birinchi yo`nalishda davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirishining ustuvor yo`nalishlari alohida belgilab beriladi .Unda demokratik islohotlarni chuqurlashtirish , mamlakatni modernizatsiya qilishda oliy majlis va siyosiy partiyalarning rolini yanada kuchaytirish , shu orqali qonun ustuvorligiga erishish asnosida jamiyatda boshqaruvning erkin va xalq hokimiyyatchiligi tamoyillarini chuqurlashtirishga erishiladi.Davlat boshqaruvi tizimini liberallashtirish , turli byurokratik to`sirlarni kamaytirish, davlat boshqaruvida keng jamoatchilikning faol ishtirokini ta`minlash choralarini ko`rish , davlat va fuqaro munosabatlarini mustahkamlash , natijada o`zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida muxrlab qo`yilganidek , davlatning yagona va birdan-bir manbai xalq o`z maqsad va intilishlarini , Orzu-umidlarini davlat timsolida ko`rishi kabi prinsip va qoidalarni to`liq amalga oshirish asosiy maqsad qilib qo`yilgan.

Ikkinchchi yo`nalish qonun ustuvoligini ta`minlash va sud- huquq tizimini yanada isloh qilishning ustuvor yo`nalishjlaridan iborat.Bunda sud hokimiyatining chinakkam samaradorligini ta`minlash, sudning nufuzini oshirish , sud tizimini demokratlashtirish va takomillshtirish ustuvor vazifa qilib qo`yildi.

Mazkur yo`nalishda fuqarolarning huquq va erkinliklarini ishonchli himoya qilish kafolatlarini ta`minlash , qonun ustuvorligiga erishish orqali inson manfaatlarini himoya qilish , qabul qilingan barcha qonunlarni to`la va samarali ishlashi bo`yicha tegishli chora–tadbirlarni amalga oshirishga jiddiy e`tibor beriladi. Oliy sud faoliyatini isloh qilish , uning zamonaviy , xozirgi kun talablari asosida ishlaydigan tizimni vujudga keltirish borasidagi yangi g`oyalar ilgari surildi . Jumladan, ma`muriy , jinoiy , fuqarolik va xo`jalk qonunchiligini takomillashtirish orqali adolatli , xalqchil , fuqarolar manfaatlarini to`l himoya qila oladigan , ularning muammolarini o`z vaqtida hal qilib beradigan sud tizimini vujudga keltirish talab etiladi...

Yuridik yordam va xizmat ko`rsatish tizimini takomillashtirish orqali sud-huquq organlarini “jazolovchi organdan fuqarolar manfaatini himoya qiladigan , ularning kundalik yumushlariga yordam beradigan xizmatlar organiga aylantirish”(Islom Karimov) mexanizmining yuqori saviyada ishlashini ta`minlash bo`yicha amaliy yechim va takliflar ilgari suriladi.

Uchinchi yo`nalish iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo`nalishlarini o`zida ifoda etadi . Bunda makroiqtisodiy barqarorlikni yanada mustahkamlsh va yuqori iqtisodiy o`sish sur`atlarini saqlab qolish, iqtisodiyotning yetakchi tarmoqlarini modernizatsiya va diversifikatsiya qilish hisobidan ishlab chiqarilayotgan mahsulotlrni raqobatbardoshligini oshirish , mamlakat eksport salohiyatini kuchaytirish bosh vazifa qilib qo`yilgan.

Iqtisodiyotda davlat ishtirokini kamaytirish , xususiy mulk huquqini himoya qilish , mulkka egalik qilish va uning xajmini oshirish orqali yuqori samaradorlikka erishish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni yanada rivojlantirish , uni rag`batlantirish mo`ljallanmoqda. Viloyat, tuman va shaharlarni ularning tabiiy – geografik imkoniyatlari , yer sharoitida va dehqonchilik madaniyatini nazarda

tutgan holda , hududiy ehtiyoj va manfaatlar nuqtayi nazaridan iqtisodiy rivojlantirish choralarini ko`rish belgilangan.

To`rtinchi yo`nalishda ijtimoiy sohani rivojlantirishning ustuvor yo`nalishlari o`z ifodasini topgan. Bunda aholi bandligi va uning real daromadlarini izchil oshirish, jumladan, mehnatga layoqatli aholi qatlami uchun yangi ish o`rinlari yaratish , mehnat faoliyatini yangi shakl va turlarini joriy etish nazarda tutilmoqda. Aholing ijtimoiy himoya qilish va sog`liqni saqlash tizimini takomillashtirish , xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish orqali jamiyatda sog`lom turmush tarzini yanada chuqurlashtirish masalalariga alohida ahamiyat berilmoqda .

Beshinchi to`nalish xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag`rikenglikni ta`minlash, chuqur o`ylangan, o`zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat sohasidagi ustuvor vazifalar bilan bog`liq bo`lib, bunda dunyo qalqib turgan, turli mintaqalarda urush davom etayotgan , qon to`kilayotgan, bir sharoitda milliy xavfsizlikni ta`minlashga jiddiy e`tibor berish eng muhim vazifalardan biri sifatida belgilangan. O`n oltita diniy konfessiyalar, 130dan ortiq millat va ellat vakillari yashayotgan o`zbekistonda tinchlik va barqrorlikni ta`minlash , o`zaro ishonch, bir-birini tushunish, turli etiqod va madaniyatlarni hurmat qilish singari bag`rikenglik fazilatlarini yanada chuqurlashtirishning ahamiyati beqiyos ekanligi takidlanadi.”³

Bugun jahon bozori keskin o`zgarib borayotgan , globallashuv sharoitida raqobat tobora kuchyib bormoqda. Ana shunday murakkab vaziyat davlatimizni yanada barqaror va jadal sur`atlar bilan rivojlantirish uchun mutlaqo yangicha yondashuv hamda tamoyilarni ishlab chiqib, amalga oshishni taqazo etmoqda. Harakatlar strategiyasida milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va liberalllashtirishda eng dolzarb masala yechimi yuzasidan aniq vazifalarning berilganligi bu borada hal qiluvchi rol o`ynaydi.

Tom ma`noda aytadigan bo`lsak harakatlar strategiyasi mamlakatimizni ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-huquqiy, ma`naviy-ma`rifiy sohasini yanada rivojlantirishga alohida etibor qaratilgan.

Harakatlar strategiyasi va uning ustuvor yo`nalishlari O`zbekiston taraqqiyotining hozirgi bosqichi uchun muhim ahamiyatga ega, BMT Bosh assambleyasining 2015 yil sentabirda bo`lib o`tgan majlisida qabul qilingan barqaror taraqqiyot maqsadlarida nazarda tutilgan maqsadlarga muvofiq keladi. Harakatlar strategiyasida davlat qurilishini isloh qilish sohasida nazarda tutilgan eng muhim vazifalardan biri demokratik islohotlarni chuqurlashtirishda va mamlakatni modernizatsiya qilishda Oliy Majlisning rolini yanada kuchaytirishdan iborat. Parlament qonun ijodkorligi, davlat byudjetini shakillantirish va parlament nazoratini amalga oshirish sohasidagi o`z funksiyalarini bajargan holda Barqaror taraqqiyot maqsadlarini ilgari surishda va uning muvaffaqiyatini ta`minlashda muhim rol o`ynaydi.

Davlat strategiyasining qabul qilinishining asosiy maqsadi ham shundan iborat edi.

Rossiyalik akademik Vladimir Kvint o`zining “strategyalash nazariyasi va amaliyoti” asrida strategiyata tshunchasiga shunday ta`rif beradi, “strategiya –bu vaqt, xarajatlar va makon birlashuvining mahsulidir. Makon deyilganda ishlab chiqilgan va joriy qilingan inovatsion strategik g`oyalar tshunulishi mumkin. Bu darajada hammasi bo`lib ikkita omil – vaqt va inovatsiyalar strategyalash ob`ektiga g`oliblikka oid va oldindan ko`ra bilish mushkul bo`lgan tavsiflar – jadallahuv va asimetriyani baxshida etadi”⁴.

Huquqiy davlat tushunchasi demokratik davlat tushunchasi bilan bevosita bog`liq tushunchalar hisoblannadi. Jahon tajribasi shuni ko`rsatmoqdaki, demokratik huquqiy davlat kuch, inqilob bilan emas, balki tabiiy tarixiy evolutsion yo`l bilan barpo etiladi. Albatta har qanday jamiyatda huquqiy davlat tushunvchasi u yoki bu qonunning mavjudligi bilan belgilanmaydi. Negaki, qonunlar huquq sifatida har bir davlatda mavju va har qanday hokimiyat ulardan foydalanadi. Hamma gap esa o`sha qonunlarning qandayligida va qay darajada bajarilganligidadir.

Huquqiy dvlatni belgilovchi mezonlar quyidagilardan iborat:

- 1) Xalq hokimiyatining amalga oshishi .

2)Huquqning hukumronligi, ya`ni shaxs huquq erkinliklarining hech kim, shu jumladan, davlat tomonidan ham hech qanday holda buzilmasligi.

3)Konstitutsiya va qonun ustuvorligi.

4)Hokimiyat vakolatlarining bo`linish tamoyillari.

5)Sud mustaqilligi.

6)Inson huquqlariga rioya etish, ularni imoya qilish va ta`minlash.

7)Davlat va fuqarolarning o`zaro masuliyati.

8)Huquqni muhofaza qiluvchi organlarning samarali ishlashi

9) Huquqiy madaniyatning yuksak darajada ekanligi.

10)Demokratiyaning rivojlanishi va takomillashuvi⁵.

Bugungi kunda rahbariyat tomonidan aniqlanayotgangan va butun xalqimiz tomonidan aytidayotgan hamda butun xalqimiz tomonidan oshkora muhokama qilinayotgan muaammolarning chuqurligi ularni tezlik bilan bartaraf etish uchun barcha mavjud imkoniyatlarni ishga solishni talab etadi. Shubhasiz, strategik boshqaruvni ilmiy asoslangan vositalarsiz oldinga qo`yilgan maqsadlarni ro`yobga chiqarishni imkon yo`q. muvaffaqiyatli zamonaviy davlatning izchil rivojlanishi jamiyatning ustuvor yo`nalishlari bo`yicha chuqur o`ylangan strategiyasiz tasavvur qilish mumkin emas.O`zbekiston Respublikasi prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan 2017-2021yillarda O`zbekiston Respublikasini rivojlantirish arakatlar atrategiyasini ishlab chiqilganligi bezizga emas edi. Ijrosi besh bosqichda bo`lgan respublikamiz uchun muhim ahamiyatga ega hujjat loyihasi milliy qonunchilik, huquqni qo`llab-quvvatlash, amaliyoti va ilg`or xorijiy tajriba tahlili asosida ishlab chiqilgan.

Strategiya davlat boshqaruvining har tomonlama isloq qilish, jamiyat qurilishini takomillashtirish, demokratik islohotlarni chuqurlashtirish, demokratik islohotlarni chuqurlashtirish pirovardida mamlakatimizni tubdan modernizatsiya qilishga qaratilgan. Strategik boshqaruvning ilmiy asoslari – bugungi kunda iqtisod fanlarining muhim sohalaridan biridir. Chunki tarmoq va korporativ darajada, hududlar va yirik megapolislarda rivojlangan mamlakatlarning boshqaruviga doir

tajribani umumlashtiradi va tartibga soladi. Har bir davlat o`zining strategiyasini ishlab chiqishda ichki va tashqi muhitni o`rganish va prognozlash ham e`tiborga molikdir. “Strategiya bo`yicha buyuk usta Sun-stzi (eramizdan avval 544-496 y) shunday deb yozgan edi;

Strateg (lashkarboshi) bu:

Donishmandlik;

Halollik;

Raximdillik;

Mardlik;

Qattiyatlilik demakdir”.⁶

Strateg bo`lish uchun birinchi qadam sifatida strategic tafakkurni shakllantirish zarur. O`z tafakkurini to`liq uzoq muddatli istiqbolga yo`naltirish, kutilmagan assimetrik yechimlarga murojat qilish va o`zining raqobatchilik ustuvorliklarini yaratish yoki kuchaytirish imkoniyatini beruvchi inovvatsiyalarga doir nuqtai nazarni va tushunchasini qayta shakllantirish kerak. Strateg global qonuniyatlar haqida aniq tasavvurga ega bo`lishi, haqiqiy qadriyatlarni va strategiyalash obyektining manfaatlari aniqlay olishi, ustuvorliklarni ifodalay olishi, o`zining kelajak haqidagi tassavurlari mayoqlari sari eng samarali yo`llarni belgilash kerak. O`zbekistonni Rivojlantirishni Beshta ustuvor yo`nalishlari bo`yicha harakatlar strategiyasi ham aynan shu nuqtai nazardan yondashilgan jihatda qabul qilingan Davlat dasturi hisoblanadi.

O`zbekistonni Rivojlantirish Harakatlar Strategiyasining qabul qlinishi va uning so`nggi ikki yil davomidagi ijrosi mamlakatimiz taraqqiyoti uchun tub burilishlardan biri bo`lib xizmat qilmoqda. Harakatlar strategiyasida belgilangam vazifalar tizimli ravishda amalga oshirilayotganligi barchani quvontirishi tabiiy holder. Chunki aynan Harakatlar Strategiyasining qabul qlinishida yuqorida aytganimizdek xalqimizning maqsad va vazifalaridan kelib chiqib qabul qlingan.

Faol tadbirkorlik, inmovatsion g`oyalar va texnologiyalarni qo`llab quvvatlash yili” deb e`lon qilingan 2018-yilda mamlakatimizda iqtisodiyot, ijtimoiy

---

⁶Qarang: Vladimir Kvint. Strategiyalash nazariyasi va amaliyoti.–T.,2016.-Б.

soha va davlat boshqaruviga zamonaviy ilm-fan yutuqlari, innovatsion g`oyalar va texnologiyalarni joriy etish bo`yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirildi.

Qabul qilingan 2018-yilgi davlat dasturini ro`yobga chiqarish bo`yicha 21trillion so`m va 1milliar AQSH dollariga tebg 76mingga yqin loyihaamalga oshirildi.

“Obod qishloq” va “Obod mahalla” dasturlari muvofiq 400dan ortiq qishloq va mahalalarda munosib turmush sharoitlarini yaratishga qaratilgan qurilish va obodonlashtirish ishlariga 3trillion so`m mablag` yo`naltirildi.

“Har bir oila tadbirkor va yoshlar kelajagimiz dasturlari doirasida 2trillion so`mga yaqin mablag` ajratilib, joylarda 2 600 dan ortiq biznes loyihalar amalgaoshirildi.

Ijtimoiy sohani rivojlantirish, aholining ijtimoiy himoyasini kuchaytirish va mehnatga haq to`lash tizimini yanada takomillashtirishga alohida e`tabor qaratildi hamda bu aholining real daromadlarini 2017 yilga nisbattan 12%ga oshirish imkoninu berdi.

Yangi o`quv yo`nalishlarini ochish va qabul kvotalarini oshirish hisobiga oliv ta`lim olish imkoniyatlari salmoqli darajada kengaytirildi.

Soliq ma`muriyatichiligining mohiyatan yangi tartibi joriy etilganligi sababli soliqlarning prognozdan oshirib bajarilgan qismi hisobidan mahalliy byudjetlar ixtiyorida 5,5 trillion so`m mablag` qoldirildi. Bu esa 2017yilgi ko`rsatkichlarga nisbattan 6 barobar, 2016 yilga nisbattan esa 32barobar ko`pdir.

Bundan tashqari, iqtisodiy rivojlanishni rag`batlantirish, ishbilarmonlik muhitini va investitsiyaviy jozibadorlikni yaxshilash, aholi daromadlarini oshirish va biznes uchun soliq yukini kamaytirishga qaratilgan O`zbekiston Respublikasining soliq siyosatini takomillashtirish konsepsiysi qabul qlindi.

Xususan, yagona ijtimoiy to`lov stavkasining 12%gacha pasaytirilishi hamda yuridik shaxslarning aylanmaasidan davlat maqsadli jamg`armalariga undiriladigan majburiy ajratmalarning bekor qlinishi korxonalar ixtiyorida qo`shimcha mablag`lar qolishi uchun shart sharoit yaratdi.

2018 yilda 18ta davlatlararo tashriflar amalga oshirildi va 50miliar AQSHdollariga teng investitsiyaviy kelishuvlarga erishildi. Bugungi kunda

yurtimizda chet el investitsiyalari hisobidan qiymati 23miliard AQSH dollari miqdoridagi 456ta loyiha amalga oshirilmoqda.

2017-2021yillarda O`zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi bo`yicha harakatlar strategiyasi ijrosini ta`minlash, shuningdek O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 28 dekabrdagi Oliy Majlisga Murojatnomasida belgilangan vazifalarni amalga oshirish maqsadida 2019 yil Davlat Dasturi qabul qlindi.

Faol investitsiya va ijtimoiy rivojlanish yili” Davlat dasturi loyihasini yanada takomillashtirish hamda fuqarolar bilan maslahatlashgan holda ishlab chiqish maqsadida muhokamaga taqdim etilgan edi. Muhokamalar davomida juda ko`plab takliflar kritildi. Eng ko`p taklif va fikrlar jamiyatimizdagi korrupsiyani yo`q qlish bo`yicha bo`lgani barchamizga a`yon. Shundan so`ng 249 banddan iborat 2019-yil Davlat Dasturi qabul qlindi. Davlat Dasturi O`zbekiston Prezidentining 2018-yilning 28-dekabrdagi Oliy Majlisga taqdim etgan murojatnomasida belgilab berilgan asosiy g`oya va takliflari hamda 2017-2021yillarda O`zbekistn Respublikasini rivojlantirish Harakatlar strategiyasida belgilangan asosiy vazifalarni inobatga olgan holda ishlab chiqildi⁷.

2017-2021yillarda o`zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi bo`yicha Harakatlar strategiyasi ijrosini ta`minlash, shuningdek O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 28-dekabrdagi Oliy Majlisga Murojatnomasida belgilangan vazifalarni amalga oshirish maqsadida:

Umumiyl quymati jami 16,9trilion so`m va 8,1milliard AQSH dollariga teng loyihalarni amalga oshirishni nazarda tutuvch hamda quyidagilarga qaratilgan 2017-2021yillarda O`zbekistonni rivojlantirish harakatlar strategiyasini Faol investitsiyalar ijtimoiy rivojlanish yili”da amalga oshirishga oid davlat Dasturi tasdiqlandi.

Davlat dasturiga ko`ra Harakatlar strategiyasining beshta ustuvor yo`nalishlari bo`yicha belgilangan maqsadli vazifalar belgilab olinadi.

Jumladan;

Davlat va jamiyat qurilishi tizimini takomillashtirish sohasida-parlamentning muhim qarorlar qabul qlish va qonunlar ijrosini nazorat qlish faoliyatini kuchaytirish, ma`muriy islohotlarni davom etirish, davlat boshqaruvida zamonaviy menejment uslublarini keng qo`llash, davlat xizmarlarini rivojlantirish, mahalliy davlat hokimiyati organlarining vakolat va masuliyatini qayta ko`rib chiqish, ularning mustaqilligini oshirish:

Qonun ustuvorligini ta`minlash va sud huquq tizimini yanada isloh qlish sohasida-sud hokimiyatining haqiqiy mustaqilliga erishish, aholi tinchligi, xavfsizligi va qonuniylikni ta`minlash, jinoyatchilikning barvaqt oldini olish bo`yicha zarur chralar ko`rish, jinoyat qonunchiligini takomillashtirish va liberallashtirish;

Iqtisodiyotni rivojlantirish va investitsiyalarni faol jalb etish sohasida-makroiqtisodiy barqarorlikni ta`minlash, yuqori o`sish sur`atlarini saqlab qolish, valyuta siyosatini erkinlashtirishni davom etirish;

Ijtimoiy rivojlanish sohasida –aholi o`rtasida ishsizlikni kamaytirish, fan va uzlucksiz ta`limni rivojlantirish xotin-qizlar va yoshlarni ijtimoiy qo`llab-quvvatlashni kuchaytirish, jismoniy tarbiya va sportni yanada ommalashtirish, turizimni rivojlantirish;

Xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag`rikenglikni ta`minlash, shuningdek, tashqi siyosat sohasida – mamlakatimiz mudofaa qudratini oshirish, O`zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining salohiyatini mustahkamlash, milliy mudofaa sanoat kompleksini shakllantirish, o`zaro teng va manfaatli hamkorlik tamoyillariga asoslangan tashqi siyosiy faoliyat samaradorligini yanada oshirish belgilandi.

Bundan tashqari 2019yillarda bajarilishi kerak bo`lgan ishlar belglab olindi. Jumladan;

O`zbekiston respublikasi Bosh vazirining vazirlik va idoralar, mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlari rahbarlari, O`zbekiston Respublikasining xorijdagi diplomatic vakolatxonalari rahbarlari bilan birgalikda investorlar bilan shaxsan uchrashuvlarni , shu jumladan, zamonaviy axboroy-komunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda o`tkazish amaliyotini joriy etish;

Mamlakatda amalga oshirilayotgan islohotlarni nazorat qlish bo`yicha O`zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Ekspert kengashini tashkil etish;

2019-yil 1-iyunga qadar o`zbekiston Respublikasining O`rta muddatli istiqboldagi investitsiya siyosati strategiyasini ishlab chiqilishini ta`minlash, kabi assosiy vazifalar belgilandi. Davlat dasturini amalga oshirish bo`yicha 1mlrd AQSH dollari miqdorida bo`lgan O`zbekiston Respublikasining to`g`ridan-to`g`ri investitsiyalar jamg`armasi tashkil etish belgilandi.

Bundan tashqari ilm-fan, talim sohasida ham bir qancha o`zgartirishlar kritilishi taklif qilindi fuqarolar, ayniqsa, yoshlar tomoidan o`z malaksini oshirish uchun ta`sirchan rag`batlantiruvchi omillarni yaratish jumladan, Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi tuzilmasiga kiruvchi kasb-hunar kolejlari negizida davlat-xususiy sheriklik shartlari asosida band bo`lmagan aholi va ishsiz fuqarolar uchun o`qitish markazlarini tashkil etish hisobiga zamonaviy o`quv va ishlab chiqarish texnologiyalariga tayangan kasbga o`qitishni qo`lga qo`yish va kasbiy malakani baholshni nazarda tutuvchi kasbiy malakalar ummumilliy tizimini joriy etishga asosiy e`tabor qaratilishi lozim.

2019-2020 O`quv yilidan boshlab:

Oliy ta`lim muassasalariga hujjatlarni davlat xizmatlari markazlari orqali qabul qlish tartibi bosqichma-bosqich joriy etiladi;

Muddatli xarbiy xizmatni o`tagan vaxarbiy qismlar qo`mondonligining tavsiyanomasiga ega shaxshlardan iborat abituriyentlar uchun oliy ta`lim muassasalariga o`qishga krish uchun ushbu shaxslar o`rtasida o`tkaziladigan tanlov asosida alohida kvotalar ajratish tartibi kritilishi belgilandi.

Rejalashtirilga islohotlarni, shu jumladan, Davlat dasturida nazarda tutilgan islohotlarni amalga oshirishga ko`maklashish maqsadida fuqarolar, xorijda yashayotga vatandoshlar va nodavlat notijorat tashkilotlarni ixtiyorilik asosida birlashtirish maqsadida “ Yuksalish” umummilliy harakati tashkil etildi. NNTning Qoraqalpog`iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida hududiy bo`linmalari tashkil etildi.

O`zbekiston Respublikasi adliya vazirligi “Yuksalish” umummilliy harakati va “Taraqqiyot strategiyasi” markazi birgalikda Davlat dasturini amalga oshirish bo`yicha tizimli monitoring qilish, uni sifatli va o`z vaqtida bajarish uchun qo`shimcha chora-tadbirlar ishlab chiqishadi, bu esa Davlat dasturini ijobjiy jihattan bajarilishini ta`minlaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo`lsak, 2017-2012yillarda O`zbekistonni Rivojlantirish Harakatlar strategiyasi xalqaro huquq me`yorlariga, BMTning Barqaror Rivojlanish Taraqqiyotiga to`laqonli miqyosda mos keladi. Bundan tashqari xalqimizning umummilliy qadriyatlariga, ananalariga mos keladigan strategiyadir.

1.2. Harakatlar strategiyasida shaxs, jamiyat va davlat o`rtasidagi munosabatlar: muvozanat mezonlari

O`zbekiston respublikasini rivojlantirish harakatlar strategiyaning qabul qlinishi eng avvalo xalq farovnligini ta`minlashdan iborat edi. O`zbekiston respublikasi 1-Presidenti I.A.Karimov aytganlaridek “Islohot islohot uchun emas, eng avvalo inson uchun, xalq uchun, xizmat qilmog`i kerak”⁸ degan fikirlari o`z isbotini topib kelmoqda. Harakatlar strategiyasi ham aynn shu maqsadda qabul qilingan Dasturlardan biri hisoblanadi.

Shaxs, jamiyat va davlat tushunchalari bir-biri bilan doimo uyg`un tushunchalar hisoblanadi. Bu tushunchalarga yagona birlik sifatida qarashimiz o`rinlidir.

“Shaxsning shakllanishida u yashayotgan ijtimoiy muhitning o`rni juda beqiyosdir. U yashayotgan jamiyatdagi ijtimoiy-iqtisodiy, ma`naviy va madaniy muhitning ta`sirida kechadi. Bu jarayonlarning eng dastlabkisi bu oiladir.

Inson bolasining shaxs sifatida kamoloyga yetishishida, uni dunyoga keltiruvchi ota va onalarning ruhan va jismonan tetik bo`lishi muhimdir”⁹.

“Jamiyat shaxsning shakllanish jarayyonida bevosita ta`sir ko`rsatadi. Jamiyatning shaxsga ta`siri: a) megamuhit; b) makromuhit; v) mikromuhit darajasida amalga oshadi”¹⁰.

Megamuhit insoniyat dunyosi, davr muhitining insonga ta`siri.

Makromuhit inson hayot kechirayotgan jamiyat, mamlakat.

Mikromuhit insonni o`rab turgan, unga bevosita ta`sir ko`rsatadigan muhit (ola, mehnat jamoasi).

Davlat, huquq va jamiyat muayyan aloqadorlikdadir. “Jamiyat”- nisbattan keng tushuncha. Davlat uning ichida mavjud bo`ladi. Davlat huquqni keltirib chiqaradi, ammo huquq ham davlatni shakllantiradi va yo`naltiradi. Jamiyat davlat va huquq ta`sirida u yoki bu tomonga o`zgaradi. Huquq hamma uchu majburiy bo`lib, davlat uchun ham, jamiyat a`zolri uchun ham muhimdir.

Davlat va jamiyat o`zaro aloqador, lekin teng ahamiyatli emas. Davlat bilan jamiyat aynan bir narsa emas. Mamlakatdagi ijtimoiy siyosiy munosabatlar qanchalik mukammal bo`lsa, jamiyat va davlatning funksiyalari shunchalik aniq ajralib turadi. Fuqarolik jamiyatni va huquqiy davlat uyg`un munosabatga ega. Jamiyat o`zining ijtimoiy va iqtisodiy hayotiga oid ko`plab muammolarni davlatning yordamisiz hal etaoladi. Huquqiy davlat jamiyatning o`zi eplaydigan masalalarga fuqarolik jamiyatiga vasiylik qilishi shart emas. Fqarolik jamiyatni o`zini o`zi bosharadi va huquqiy davlat siyosatiga, undagi huquqiy tizimga hal qiluvchi ta`sir ko`rsata oladi.

Fuqarlik jamiyatni davlatning fuqarolari, ularning ixtiyoriy ravishda birlashgan guruh, jamoa va tashkilotlari, ya`ni o`zaro huquq va majburiyatlar bilan bog`liq, yuksak va huquqiy madaniyatga ega bo`lgan kishilardan iborat jamiyatdir fuqarolik jamiyatni nafaqat davlatning majburlov kuchi bilan emas, balki uning a`zolari bo`lmish fuqarolarning bevosita o`zlari, ularning jamoalalari orqali ongli ravishda boshqarib turiladigan va qattiy tartib-intizom qaror topgan jamiyatdir.

Mustaqillikka erishgach, jamiyat va davlat hayotining konstitutsiyaviy-huquqiy asoslarini mjustahkamlash yo`lidan borib, mamlakatimiz o`z konstitutsiyasini

---

¹⁰ Krapivenskiy S.E ijtimoiy falsafa.- Moskva, 1998. -B.285-286.

qabul qildi, uning zamirida milliy qonunchilik tizimi shakllandi. Konstitutsiya va qonunlar davlat va jamiyat qurilishini demokratlashtirish va liberallashtirishning huquqiy asoslarini tashkil etdi. Avallo, davlat organlarini shakllantirish va faoliyat yuritishi sohasiga hokimiyatlar taqsimlanishi prinsipi joriy etildi.

“Demokratiya tamoyillariga tayanuvchi davlat hokimiyati xalq manfaatini ifoda etib, jamiyatni boshqarish hamda rivojlantirishga xizmat qiluvchi buniyodkor kuch sifatida namoyon bo`ladi. Davlat hhokimiyati jamiyatga siyosiy raxbarlik qilib, unga yaxlitlik va barqarorlik baxsh. O`zbekistonda hokimiyat idoralarining xalq manfaatlariga bo`ysundirilgani konstitutsiyaviy prinsip tarzida ular faoliyatining asosiy mezoniga aylandi”.¹¹

So`nggi yillarda milliy huquq tizimini tubdan isloh qilish, jamiyatda huquqiy madaniyatni shakllantirish hamda malakali yuridik kadrlarni tayyorlash borasidagi selilarli ishlar amalga oshirildi. Shu bilan birga, inson huquq va erkinliklarig hurmat munosabatini shakllantirishaga, aholining huquqiy ongiva huquqiy madaniyatini yuksaltirishga, jamiyatda fuqarolarning huquqiy savodxonligi darajasini oshirishga to`sinqinlik qiluvchi bir qator muammo va kamchiliklar saqlanib qolinmoqda. Xususan, huquqiy madaniyatini yuksaltirishda, eng avvalo, huquqiy ta`lim tabiya borasidagi ishlar tizimli va uzviy lib borilmayotganligi barchamizga a`yon. Uzoq yillar davomida bu masalaga huquqni muhofaz qiluvchi organlar va ayrim davlat organlarining ishi sifatida qarab kelinib, bunda oila, mahalla va fuqarolik jamiyatni boshqa institutlarining ishtirok yetarlicha ta`minlanmagan.

Yoshlarning huquqiy tarbiyasiga salbiy ta`sir ko`rsatuvchi omilarga nisbattan huquqiy imunitetni shakllantirish, har bir shaxsda qonunlarga va odob-axloq qoidalariga hurmat, miliy qadriyatlarga sadoqat, huquqbuzarliklarga nisbattan murosasizlik hisssini uyg`otish ishiga kompleks tarzda yondashilmadi.

Aholining huquqiy bilimlarini oshirishga doir vazifalarning umumiyl tusda belgilanganligi hamda ulani amalga oshirishning aniq ta`sirchan mexanizimi

---

¹¹Qarang; “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o`rganish bo`yicha ilmiy-uslubiy risola.-T.: 2017. –B. 25.

mavjud emasligi jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish borasidagi ishlarning samarasiz olib borilayotganini ko`rsatadi. Huquqiy ong va huquqiy mdaniyatni yuksaltirishda shxsiy manfaatlar hamda jamiyat manfaatlari o`rtasidagi muvozanatni saqlash g`oyalarini aholi ongiga singdirish ishlarining yetarli olib borilmasligi hamda qonun ustuvorligini ta`minlashga o`zining jiddiy salbiy ta`sirini ko`rsatmoqda.

Aholining huquqiy bilimlari yetarli emasligi, shuningdek, davkat organlaining qonunga xilof qrirlari ustidan shikoyat qilish imkoniyatidan deyarli foydalanmasligi mansabdar shxslar tomonidan fuqarolarning huqulari va qonuniy mnfaatlari kamsitilishi holatlarining vujudaga kelishiga sabab bo`lmoqda. Bundan tashqari, hozirgi globallahuv, ilmiy-texnik taraqqiyot davrida aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyati yuksaltirshning innovatsion usullaridn, targ`ibotning ilg`or va ta`sirchan vosisalaridan, xorijiy davlatlarning bu boradagi ijobiy tajribalaridan yetarli darajada foydalnilmayapyi. Aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishga doir ishlar samaradorligini yanada takomillashtirish, fuqarolarning ijtimoiy- siyosiy o`zgarishlar bilan uyg`un ravishda huquqiy bilimlarini oshirib borishning zamonaviy usullarini joriy etish, shuningdek, aholini, ayniqa, yoshlarni zararli axborotlardan himoya qilish bo`yicha mustahkam huquqiy imunitetni shakllantirish maqsadida:

-aholiga mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlar, qabul qilinayotgan qonun hujjatlari va davlat dasturlarining mazmuni v amohiyatini izchil yetkazish tizimini shakllantirish, fuqarolar ongida “ jamiyatda qonunlarga hurmat ruhini qaror toptiish – demokratik huquqiy davlat qurishning garovidir!” degan hayotiy g`oyani mustahkamlash; jamiyata huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishda, eng avvalo, ta`lim-tarbiyaning tizimli va uзвиy ravishda olib borilishiga alohida e`tibor qaratish, maktabgacha ta`lim tizimidan boshlab, aholining barcha qatlamlariga huquqiy ong va huquqiy madaniyatni chuqur sindirish, shaxsiy manfaatlar hamda jamiyat manfaatlari o`rtasidagi muvozanatni saqlash g`oyalarini keng targ`ib qilish;

- Aholi ortasida huquqiy madaniyatni shakllantirish bo`yicha huquqiy-ma`rifiy tadbirlarni xalqimiz tarixi, dini, miliy qadriyatlarni o`rgatish bilan uyg`un holda tashkil qilish, shuningdek, har bir fuqaroda ramzları bilan faxrlanish tuyg`ularini shakllantirish orqali mamlakatga daxldorlik, vatanfarvarlik hssini kuchaytirish;

- Davlat xizmatchilarining huquqiy ongi va madaniyatini yuksaltirib borish, ularda korrupsiya va boshqa huquqbuzarliklarga nisbattan murosasizlik munosbatini shakllantirish; davlat hokimiysi va boshqaruvi organlari, shu jumladan, huquqni muhofaza qiluvchi organlar hamda fuqarolik jamiyati institutlarining manzilli huquqiy targ`ibotni malga oshirish borasidgi o`zaro hamkorligini mustahkamlash;

-Jamiyada huquqiy ong va huquqiy madaniyatni oshirishga doir tdbirlarni tashkil etishda ijtimoiy sheriklik prinsiplaridan keng va unumli foydalanishni tizimli asosda yo`lga qo`yish;

- Ommaviy axborot vositalarining huquqiy axborot bilan ta`minlashdagi rolini oshirish, huquqiy targ`ibotning innovatsion usullaridan keng foydalanish, shu jumladan, veb-texnologiyalarni qo`llashni kengaytiish;

_Yuridik ta`limni takomillashtirish, shuningdek, yuridik kadrlarni tayyorlash , qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini rivojlantirish;

Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishning ilmiy asoslarini chuqur tadqiq e`tish.

“Yuksak huquqiy madaniyat – mamlakat taaqiyoti kafolati” degan konseptual g`oya asosida aholining barcha qatlamlari huquqiy savodxonlikka erishishlari, yuksak darajadagi ongga ega bo`lishlari hamda huquqiy bilimlarini kundalik hayotda qo`llay olishlari uchun tizimli va keng qamrovli huquqiy targ`ibot tadbirlarini tashkil qilish davlat organlari va tashkilotlarning ustuvor vazifalaridan biri etib belgilanadi. Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madanyatni yuksaltirish **“shaxs-oila-mahalla-ta`lim muassasasi-tashkilot –jamiyat”** prinsipi bo`yicha tizimli va uzviy tashkil etiladi.

Huquqiy demokratik davlatni bunyod etishdagi eng ustuvor vazifalarning mazmun-mohiyati haqida O`zbekiston Respublikasining Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev: “ Konstitutsiyamizda belgilangan qonun ustuvorligi prinsipi jmiyatimizda inson huquq va erkinliklarini ta`minlash, barcha islohotlarni amalga oshirishning muhim kafolatidir. Qonunlarni qabul qilish – bu ishning bir qismi, xolos. Asosiy masala- qonunlarni mazmun-mohiyatini xalqimzga va ma`sul ijrochilarga o`z vaqtida yetkazish, ularning ijrosini to`g`ri tashkil etish hamda qonun talablariga qattiy amal qilishini ta`minlashdan iborat. Qonun ustuvorligini ta`minlashda huquqiy madaniyatni yuksaltirish, fuqarolarni qonun ruhida tarbiyalash muhim ahamiyatga ega. Bunda xalq davlat idoralariga emas, davlat idoalari xalqqa xizmat qilishi kerak va bu haqiqatni, avvalo, bo`g`indagi raxbarlar yaxshi tushunib olishi zarur”¹²,- degan edi.

Ummumn olganda huquqiy demokratik davlatning iqtisodiy ildizlarini xilma-xil mulkchilik, ularning daxlsizligi; ijtimoiy zaminlarini fuqarolarning o`zini-o`zi boshqarish , kishilarning o`z qobiliyatlarini erkin namoyon qilishlari, aholining ijtimoiy jihattan himoya qilinishi, fikrlar xilma-xiligi; axloqiy asoslarini esa inson qadr -qimmati, huquq va erkinliklarining oliy qadriyat ekanligi, insonparvarlik va adolat prinsiparining har tomonlama qaroro topganligi va shu kabilar tashkil etadi. Shunday qilib huquqiy demokratik davlat fuqarolik jamiyatining vujudga kelish, shakllanishi va rivojlanishiga xizmat qiluvchi asosiy tayanch nuqtalardan biri hisoblanadi.

O`zbekistonda inson huquqlari sohasida o`z siyosatini belgilashda 3 ta eng muhim tamoyildan kelib chiqadi:

1. Normativ va tashkiliy jihatlardan xalqaro tajribaning ustunligi.
2. Insonga homiylik qlishdek vatanimiz tarixiy tajribasini hisobg olish.
3. Inson huquqlari bo`yicha xorijiy milliy institutlar tajribasini hisobga olish.

Demak, bu masala “ fuqaro-jamiyat-davlat” o`zaro munosabatlarini to`g`ri yo`lga soladi. O`zbekistonda fuqarolik jamiyat qurilishining muhim ustuvor

---

¹² Mirziyoyev Sh. M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash- yurt taraqquyoti va xalq farovonligi garovi. / “Xalq so`zi”, 2016yil 8 dekabr.

yo`nalishlari quyidagilardan iborat. Avallo, mamlakatda dunyoviy davlat tamoyillariga inson huquqlari va suvereniteti g`oyalariga sodiq bo`lish, demokratiya va ijtimoiy adolatni qaror toptirish, xalqaro huquqning umumetirof etilgan qoidalari ustunligini tan olish, respublika fuqrolarining munosib hayot kechirishlarini ta`minlash, insonparvar, demokratik, huquqiy davlat barpo etish, bu borada o`zbek davlatchiligining tarixiy tajribassiga tayanish, diniy tashkilotlar va birlashmalarni davlatdan ajratilganligi, qonun oldida tenglig va milliy totuvligini ya`minlash kabi bir qator qoidalarga amal qilish lozim bo`ladi. Lekin shu bilan birga milliy davlatni qaror toptirish lozim. Buning uchun fuqarolar siyosiy ogini faol oshirib borish ham zarur bo`ladi. Fuqarolar erkinligi, huquqlarining tan olinishi, burchlarga rioya etilishi va ularning fuqarolar tomonidan ijrosi tahmin etilgan bo`lishini talab qiladi. Shundagina “Fuqaro jamiyat davlat” o`rtasida o`zaro munosabatlar barqaror rivojlanishiga olib keladi.

1.3. Erkin bozor va ijtimoiy-iqtisodiy o`sishning demokratik tamoyillari

“Ayni vaqtda mammalaktimiz bosib o`tgan taraqqiyot yo`lining chuqur tahlili, bugungi kunda jahon bozori konyukturasi keskin o`zgarib, globallashuv sharoitida raqobat tobora kuchayib borayotgani davlatmizni yanada barqaror va jadal suratlar bilan rivojlantirish uchun mutlaqo yangicha yondashuv hamda tamoyillarni ishlab chiqish va ro`yogha chiqarishni taqozo etmoqda”.¹³

Iqtisodiyotni liberallashtirish 2017-2021 yillarda O`zbekiston Respublikasini Rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi bo`yicha Harakatlar strategiyasini amalga oshirishning muhim shartlaridan biridir.

Strategyaning :iqtisodiyotni rivojlantirish va liberallashtirishning ustuvor yo`nalishlari” bobida xususiy mulk huquqi va kafolatlarini himoya qlish, xususiy tadbirkorlik va kichik biznesga to`liq erkinlik berish, ular faoliyatiga davlat idoralarining noqonuniy aralashuviga yo`l qo`ymaslik, davlat mulkini yanada kengaytirish, xo`jalik yurituvchi su`bektlarning ustav jamg`armalarida davlat

---

¹³Qarang;Xalq bilan muloqot va insin manfaatlari yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturinin o`rganish bo`yicha Ilmiy-uslubiy risola-T., -B.128.

ishtorokini kamaytirish, davlat mulki xususiy lashtirish ob`etlar bazasida xususiy tadbirorlikni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, mamlaktning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish jarayonlarida davlatning ishtirokini kamaytirish masalalariga alohida e`tabor qaratilgan.

Mamlakatimizda bozor iqtisodiyotiga o`tish va bozor munosabatlarini chuqurlashtirish jarayonida liberallashtirish, ijtimoiy-siyosoy, iqtisodiy hayotning barcha jabhalarini demokratlashtirish, milliy xo`jalikda tarkibiy o`zgarishlarni jadallashtirish makroiqtisodiy mutanosiblikning asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo`lib kelayotir. Liberallashtirish tamoyillari tufayli qator yillar mobaynida mamlakatimizda iqtisodiy o`sish barqaror turibdi. Jumladan, o`tgan yili yalpi ichki mahsulotning o`sish sur`atlari 5,3 foizni tashkil etdi.

O`zbekistonda iqtisodiyotni liberallashtirish korxonalarining davlat tasarraufidan chiqarish va xususiy lashtirish, monopoliyadan chiqarish va raqobatni rivojlantirish, milliy iqtisodiyotning barcha soharida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni keng ko`lamda rivojlantirish orqali amalga oshirilmoqda. Liberallashtirish uzlucksiz, doimiy jarayon sifatida bundan keyin takomillashib boraveradi. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik, oila tadbirkorligini rivojlantirish, “Har bir oila- tadbirkor” Dasturini izchil amalga oshirish uning kafolati bo`la oladi. Ayrim davlatlar davlat “chachagan” xususiy va jamoa mulki ob`ktlarini “jonlantirib”,keyin ularni xususiy qo`llarga sotish mumkin.

O`zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo`mitasining ma`lumotlarining ko`ra,yalpi ichki mahsulotning 81% nodavlat, 19foizi esa davlat sektorida ishlab chiqarilmoqda. Yalpi qishloq xo`jalik mahsulotlari, chakana savdo va umumiyligi ovqatlanish sohasida nodavlat sector ulushi 100% foizga yaqinlashib qoldi. Ish bilan band aholing 80% foizdan ziyodi mazkur tizimda mehnat qilayotir¹⁴.

O`zbekistonda bozor munosabatlariga o`tishning ilk bosqichida chakana savdo va umumiyligi ovqatlanish shaxobchalari, uy-joy va maishiy xizmat obyektlari xususiy qo`llarga sotildi, imtiyozli va tekin berildi. Maqsad alohida bozor ko`nikmalarini hosil qlish va mustahkamlsh edi. Ikkinchchi va uchinchi bosqichlarda

o`rta va yirik korxonalar davlat tasarrufidan chiqarildi. Natijada aksiyadorlik jamiyatlari, davlt ulushi bo`lgan kompaniyalar, uyushmalar yuzaga keldi.

Bozor qanchalik mukammal vosita bulmasin, barcha muammolarni hal etishga qodir emas. U davlat aralashuviziz iqtisodiy muvozanatni ta`minlay olmaydi. 2007-2008yillarda boshlangan global moyaviy iqtisodiy inqiroz saboqlari buni yaqqol ko`rdati. Bozor o`zicha barchaga barobar foiz stavkasi, bahova daromadlar mexanizimini yarata olmaydi. Istemol va jamg`arish o`rtasidagi nisbatni saqlash mikrodarajada davlat ishtiroki va nazorati bilngina ta`minlanishi mumkin. Xuddi manashu ikki naesada ishlab chiqarish va aholi daromadlarini o`stirishning beqiyos imkoniyati mavjud.

Bosqichma-bosqich erkinlashtirib boorish o`tish davrining o`zidayoq o`zining ijobjiy natijalarini bera boshladi. 90-yillar o`rtalariga kelib yalpi sanoat mahsuloti, keyinessa yalpi ichki mahsulot ishlab chiqarish bozor islohotlaridan oldingi darajada tiklandi. Jahan miliyaviy iqtisodiy inqirozi yillarida ham iqtisodiyotfga o`sish davom etdi. Islohotlarni chuqurlashtirish, tarkibiy qayta qurishlar, ishlab chiqarishni modernizatsiyalash, diversifikatsiyalash, kichik biznesni rivojlantirish, xususiy mulkning ustuvor rolini ta`minlash, davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini bosqichma-bosqich kamaytirib boorish hisobiga iqtisodiy samaradorlik ta`minlandi.

Mamlaktimizda har yili 30mingdan ziyod kichik biznes sub`ektlari barpo etilmoqda. Kichik biznesning yalpi ichki mahsulotdagi hissasi 56,9%ga , sanoat ishlab chiqarilishida esa 45% ga yetkazildi. Tadbirorlik faoliyatidan olinadigan daromadlar ulushi 52% tashkil etdi. Keying iki yilda 378 aksiyadorlik jamiyatidagi davlat ulushi savdoga qo`yildi. Qayd etish lozimki, nisbattan mjuvaffaqiyatli faoliyat yuritayotgan “Navoiyazot”, “Farg`onaazot”, “Urganchekskavator”, “Qizilqumsement”, “Jizax akkumulyator zavodi”, “Qo`qon yog`-moy zavodi” kabi aksiyadorlik jamiyatlari, “Aloqabank”, “Turonbank” kabilar , “O`zagrosug`urta” kompaniyasidagi davlatga tegishli aksiyalar savdoga qo`yiladi¹⁵. Bu nima beradi?

Birinchidan, aksiyadorlik jamiyatlari davlatga tegishli qismining sotilishi davlat g`aznasiga mo`may mablag` keltiradi.

Ikkinchidan, davlat qo`li birmuncha xo`jalik yumushlaridan bo`sheydi.

Uchinchidan, mamlakatda tadbirkorlik muhiti kengayadi. Bunda ham davlat, ham mulkdorlar va oddiy kishilar yutadi. Asosiysi, bozor islohotlarini chuqurlashtirish shuni talab qiladiki, davlatning monopol mavqeyi uglevodorod xomashyosi, rangli metellar, uran qazib chiqarish, temir va avtomobil yo`llari, aviatashuvlar, elektr energiyasi ishla chiqarish, elektr va kommunal tarmoqlarda saqlanib qolinishi lozim boshqa sohalardagi davlat aktivlarini davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish davom etadi. Xususiylashtirilgan davlat mulki obyektlari chet ellik investrlarga sotilmoqda. Jumladan, yuzlab mult majmualari tanlov asosida investitsiya kritish sharti bilan “0” qiymatda yangi mulkdorlarga sotildi. Ular esa investitsiya kritish, minglab ishchi o`rinlarini yaratish majburiyatini oldi. Iqtisodiyotni liberalllashtirish jarayoni pirovard maqsad bo`lmasligi kerak. Agar erkinlashtirish sur`atlari, iqtisodiyotning o`sish sifat ko`rsatkichlari, aholi turmush darajasi barobarida kechsa yanada yaxshi bo`ladi. O`zbekiston iqtisodiy o`sish prognozlariga ko`ra, dunyoda tez rivojlanayotga mamlakatlar qatoridan joy oldi. Ming yilik rivojlanish maqsadlariga erishgani uchun oziq-ovqat xavfsizligini ta`minlash masalasida ham oldingi o`rnlarga chiqdi. Ushbu ko`rsatkichlar hozirgi kunda ancha yuqori hisoblanadi. Chunki jahon moliyaviy iqtisodiy inqirozi hali to`la barham topgani yo`q, davlatning bir-biriga sanksiya va embargolar qo`llashi avj olmoqda, qolaversa, muhim tovarlarga tashqi talab kamayib, narxlar pasayib bormoqda, talabga nisbattan taklif ustunroq. Bu kabi tashqi va siyosiy beqarorlik mulliy iqtisodiyotga o`zining salbiy ta`sirini o`tkazmasdan qolmaydi albatta.

Davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini kamaytirish uchun davlat mulkini xususiylashtirish bo`yicha Dasturida to`la quvvat bilan ishlamayotgan davlat korxonalarini tugatish va ochiq savdolar orqali yangi xususiy mulkdorlar ixtiyoriga o`tkazish, strategic ahamiyatga ega bo`lmagan va foydalanilmayotgan davlat ulushuni to`la sotish, qator korxonalardagi davlat ulushi aksiyalarini fond bozorida sotish orqali 51% tushurish va boshqa chora tadbirlar ko`zda tutilgan. Shu bilan birga, bu tadbirlarni o`tkazish mexanizmlari ham takomillashtirildi. Jumladan, davlat

aktivlarini sotish muddatlari qisqartirildi, savdolardagi davlat aktivlariga ikki oy muddatda talab tushnagan taqdirda, ularning bahosini 50% gacha, har 15kunda esa 10% gacha pasaytirish, shunda ham sotilmasa investitsiya kritish va yangi ish o`rinlari yaratish sharti bilan “0” qiymatda sotish, Markaziy bankning qayta moliyalash yillik stafkasi miqdorida chegirma berish, davlat obyektlarini ijarachilarga sotilishga ustunlik berish,xo`jalik organlarining ustav kapitalidagi davlat ulushlarini sotishdan tushgan mablag`lar korxonalarini modernizatsiya qlishga yo`naltirilishi mumkinligi va boshqalar belgilab qo`yildi.

Valyuta va tashqi savdo bozorini erkinlashtirish iqtisodiyotni liberallashtirishning muhim bo`g`inlaridan biri bo`lib, davlat pul-kredit siyosatiga jiddiy o`zgarishlar kritishni talab qiladi. Monetar siyosat davlat yoki uning Markaziy banki tomonidan makroiqtisodiy vaziyatga ta`sir ko`rsatish maqsadida muomladagi pul massasini oshirish yoki pasaytirish orqali amalga oshiriladigan vositadir. Bu siyosat foiz stafkasi va ayriboshlash kursi, to`lov balansi, ustidan nazorat, infilyatsiyani jilovlash, umumiy bandlikni oshirish baholar darajasini meyorlash va boshqa tadbirdarni ham o`z ichiga oladi. Monetar siyosat bu bir amerikalik tili bilan aytganda “bir tanga ustida umbaloq oshishdir”. Harakatlar strategiyasiga muvofiq, 2017-yil 2 sentabrda O`zbekiston Respublikasi Prezidentining Valyuta siyosatini erkinlashtirish To`g`risidagi farmoni e`lon qlindi. Unda asosiy maqsad, barcha bozor ishtirokchilari uchun bir xil sharoit yaratish bo`lib, bozordagi turli-tuman valyuta kursslari o`rniga yagona rasmiy kurs belgilandi. Korxona va alohida chet el valyutasini erkinsotib olish imkonи paydo bo`ldi. Bu qadar radikal yondashuv hatto ancha bilimdon bo`lgan iqtisodchilarni ham xavotirga solib qo`ydi. Lekin fevral oyida bir dollar 8188,33 so`mda k`otarilgan bo`lsa, keyin asta-sekin so`m mustahkamlana boshladi va iyun oyi oxiriga kelib, bir dollar 7813 so`mga tushdi. Endilikda alohida dollorlashtirishdan qaytish bir muncha qaytish tendensiyasi, pul o`tkazmalarini milliy valyutada olishni afzal ko`rayotgani kuzatila boshladi. Bu tendensiya bundaykeyin ham davom etishi, so`m oo`z qadrini ko`tarib borishi mumkin. Xo`sh , nima uchun so`m bugun o`z pozitsiyasini mustahkamlayapti. Giperinfiyatsiya yo`q. chunki, birinchidan, dollar kursi pasyishida markaziy

bankning valyuta birjasidagi interventsiyasining ham roli bor. Bu vosita ham ko`pchilik mamlaktlar amaliyotida uchrab turadigan valyuta ayriboshlsh kursiga to`g`ridan- to`g`ri ta`sir ko`rsatishdir. Bu holat betaraf xarakterga ega bo`lib mamlakat oltin-valyuta zaxiralarining keskin kamayib ketishiga olib kelmaydi. Ikkinchidan, asosiysi, valyuta bozoridagi noaniqlik, nufuzli valyuta kurslarining har kuni, har sotda o`ynab turishi alohida shijoat, ya`ni shov- shuv talabni kuchaytirayotgan edi. Endi esa Prezidenti va Markaziy Bank kafolati ostida valyuta bozoriga aniqlik va shaffoflik kritildi. Bugun o`zbekistonlik turist, biznesmen, talaba yoki davolanuvchi chet elda turib conversion kartasidagi valyutani bankomatdan xohlagan miqdorda naxd mablag` hisobida yechib olishi mumkin. Ikki yil oldin buni faqat orzu qlish mumkin edi. Uchinchidan, liberallashtirish iqtisodiyotning qatsi sohasida kechmasin, kompleks xarakterga ega bo`lib, ma`lum shart-sharoitlarni taqozo etadi. Ayni paytda mamlaktada makroiqtisodiy barqarorlik va investitsion faollik saqlanib turipti, iqtisodiy o`sish bo`yicha davlat dasturlarini amalga oshirish Jadal rivojlanib bormoqda. Soliq va bank tizimi islohotlari jadallik bilan kechayotgani barchamuzga a`yon,biznesni yuritish va eksport sohasidagi ma`muriy to`siquar olib tashlanmoqda. Bularning barchasi pul-kredit tzimini takomillashtirish, sohani liberallashtirishga xizmat qiladi. Valyuta bozorini liberallahushi tashqi savdoga ham ijobiylar ta`sir ko`rsatmoqda. Bu sohada raqobqtbardorlikni oshirish, eksport korxonalarini qo`lllab quvvatlash, fermer xo`jaliklari, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlarining eksport faoliyatini rag`batlantirish, ularga imtiyozlar tizimini takomillashtirish, bojxona tartib-qoidalarini soddalashtirish va tashqi savdo operatsiyalarini amalga oshirish muddatlarini keskin qisqartirish, tashqi savdo tariflarini psytirishga oid hujjatlarni rasmiylshtirishning electron shakliga o`tish va boshqa chora-tadbirlar ko`rilmoxda. Rasmiy valyuta kursi qiymatini yuqori darajada ma`muriy yo`l bilan su`niy ishlab turilishi milliy Tovar va xizmatlar eksporti rivoojining asosiy to`siquaridan biri edi. Boshqacha aytganda, valyuta bozori erkinlashmagani milliy Tovar va xizmatlarning tashqi bozordagi raqobatbardoshligini oasaytirar, elsportda xomashyo hissasi yiuqori qolishiga olib kelar edi. Endi esa mamlakat esporti taekibida noxomashyo tovarlar

hissasi oshirish , sohada institutsional qayta qurishlar, oxir-oqibatda import o`rnini bosadigan modekdan eksportga yo`naltirilgan tashqi iqtisodiy modelga o`tilmoqda. Tinch okeani havzasidagi Osiyo yangi industrial mamlakatlari rivojlanish tajribasi ham xuddi shunday edi.

Demokratik jamiyatga monand demokratik iqtisodiy tamoyillar erkin bozor iqtisodiyotining quyidagi tub belgilarida o`z ifodasini topadi:

-xususiy mulk; tadbirkorlik va tanlov erkinligi; shaxsiy manfaatlarning isonso hatti-harakatinng bosh motivi ekanligi; raqobat; erkin narx tizimi; hukumat, davlatning iqtisodiyotga aralashuvining cheklanganligi.¹⁶

Jamiyat iqtisodiy o'sishning alohida tomonlarini xarakterlovchi ko`rsatkichlari ham mavjud bo`lib, ulardan asosiyлари ishlab chiqaruvchi kuchlar rivojlanish darajasi, mehnat unumdarligi va ish vaqtini tejash, shaxsiy daromad va foyda massasi, milliy iqtisodiyotning tarmoq tuzilishi kabilar hisblanadi.

Ishlab chiqaruvchi kuchlar darajasi quyidagi ko`rsatkichlar bilan xarakterlanadi:

- a) ishlab chiqarish vositalarining rivojlanish darajasi,ya`ni uning unumdarligi;
- b) hodimning makakasi va tayyorgarlik darajasi;
- c) ishlab chiqarishnng moddiy va shaxsiy omili o`rtasidagi nisbat;

d) mehnat taqsimoti, ishlab chiqarishning tashkil etilishi, ixtisoslashtirilishi va kooperatsiyasi¹⁷. Iqtisodiy o'sishning jahon amaliyotida keng qo`llaniladigan boshqa ko`rsatkichi iqtisodiyot ning tarmoq tuzilishi hisoblanadi. U tarmoqlar bo`yicha hisoblab chiqilgan YAMM ko`rsatkichi asosida tahlil qilinadi. (**187 bet**)

2017-2021 yillarda O`zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi bo`yicha Harakatlar strategiyasida iqtisodiyotda davlat ishtirokini kamaytirish, xususiy mulk huquqini himoya qilish va uning mavqeyini yanada kuchaytirish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik rivojlanishini rag`batlantirishga qaratilgan institutsional va tarkibiy islohotlarni davom etirish masalalariga alohida e`tibor qaratilgan va bu bo`yicha bir qancha yo`nalishli ishlar olib borilmoqda.

---

¹⁶

¹⁷

Ushbu yo`nalishlardan biri- investitsiya muhitini takomillashtirish, mamlakat iqtisodiyoti tarmoqlari va hududlariga xorijiy, eng avvalo, to`g`ridan-to`g`ri xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilishdan iborat¹⁸.

Investitsiyalar darajasi jamiyat milliy daromadi hajmiga sezilarli ta`sir ko`rsatadi, milliy iqtisodiyotdagi ko`plab mutanosibliklar uning o`sish sur`atiga bog`liq bo`ladi. Investitsiyalar mamlakat miqyosida kengaytirilgan takror ishlab chiqarish obyektlarini qurish, stanok, uskuna va shu kabi uzoq muddatli foydalilaniladigan asosiy kapitallarni sotib olish ishga tushirish bilan bog`lq sarflarni bildiradi. *Invistitsiyalar- asosiy va aylanma kapitalni ko`paytirishga, ishlab chiqrishi quvvatlarini kengaytirishga pul shaklidagi qo`yilmadir.* U pul mablag`lari bank kreditlri, aksiya va boshqa qimmatli qog`ozlar ko`rinishida amalga oshiriladi.

Investitsiya faoliyati quydagimanbalar hisobiga amalga oshirilishi mumkin:

- investorlarning o`z moliiyaviy resurslari ( foya, amortizatsiya ajratmalari, pul jamg`armalari va h. k);
- qarz olingan moiyaviy mablag`lar (obligatsiya zayomlar, bank kreditlar);
- jalb qilingan moliiyaviy mablag`lar ( aksiyalrn sotishdan olingan mablag`lar, jismoniy va huquqiy shaxslarning pay va boshqa to`lovlar);
- byudjetdan investitsiyalarni moliyalashtirish.

Investitsiyalarga qilinadigan sarflarning harakatlantiruvchi motivi foda hisoblanadi. Tadbirkorlar ishlab chiqarish vositalarini qachonki ular foya keltiradigan bo`lsa, sotib oladi.

2017-yilning dastlabki choragidan boshlab mamlaktimizda investitsiya faoliyatini tubdan yaxshilsh va xorijiy investorlarni jalb qilish maqsadida, investitsiya faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilik ba`zasini, shu jumladan, “Xorijiy investitsiyalar to`grisida“gi, “Investitsiya faoliyati to`g`risidagi” qonunlarni tanqidiy tahlil qilish, xorijiy mamlaktlarning bu boradagi tajribalarini o`rganish natijasida to`gridan-to`g`ri amal qiladigan, investitsiya faoliyati, xorijiy investorlarning kirib kelishini qo`llab-quvvatlaydigan, xorijiy investorlarning huquqlarini kafolatlaydigan

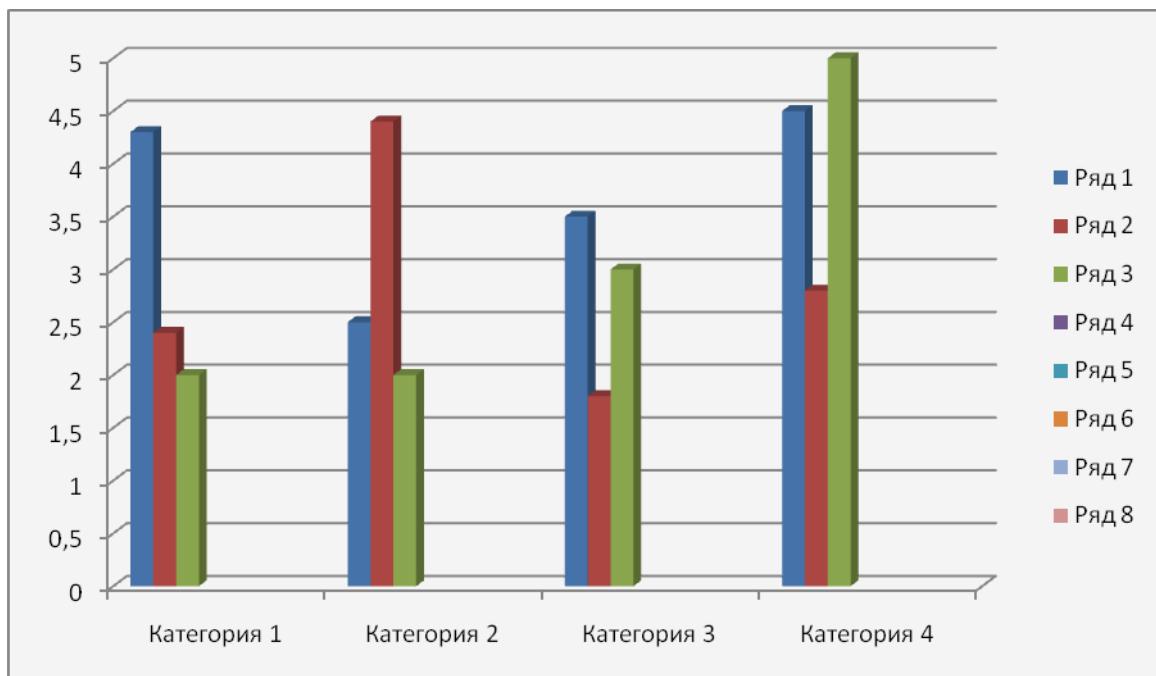
“Investitsyalar va investitsiya faoliyati to`g`risida” gi qonun qabul qilingani bu sohadagi muhim ishlardan biri bo`ldi.

Iqtisodiy o`sishni ta`minlash, yangi ish o`rinlarini tashkil qilish, bandlik muammosini hal etish, aholining daromadlari va farovonligini oshirishda tobora muhim o`rin tutadigan kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni jadal rivojlantirish, rag`batlantirish va qo`llab-quvvatlashga alohida e`tibor qaratiladi.

Mamlaktimizda ijtmoiy-iqtisodiy rivojlanishning barqaror sur`atlarini ta`minlash, tadbirkorlik sub`ektlari faoliyatini qo`llab-quvvatlashda moliyaviy jihatdan

ko`maklashish, jumladan, kreditlar ajratishga aohida e`tibor qaratilmoqda.

2010-2018 yillarda davomida¹⁹:

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo`llab-quvvatlashva rivojlantirish uchun ajratilgan kreditlar hajmi.(trln. so`m)

Keyingi yillarda bizning eksport sohasidagi qo`lga kiritayotgan yutuqlarimiz, avvalo mamlakatimiz iqtisodiyotini tubdan tarkibiy o`zgartirish va diversifikatsiya qilish, texnik va texnologik yangilash dasturlarini amalga oshirish, zamonaviy bozor infiltruzilmasini shakllantirish borasida o`z vaqtida boshlangan, chuqr o`ylangan va uzoq istiqbolga mo`ljallaangan ishlarimizning natijasidir.

Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik demokratik, adolatli jamiyat qurishning eng muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Barqarorlik- tinchlik, osoyishtalik va ijodiy mehnat muhiti qat`iy, uzil-kesil hamda mustahkam o`rnatilgan muhim shart. Barqarorlik , tinchlik, totuvlik –bular davlatchiligidan yangibinosi barpo qilinadigan poydevordir. Bu bizning ertangi porloq kunimizga olib boradigan yuldir. Barqarorlik , avvalo, har qanday taraqqiyot, buniyodkorlik faoliyatining zaruriy sharti va zamini hisoblanadi.

Ijtimoiy barqarorlik ;

Jamiyat hayotining osoyishtaligi

Ijtimoiy tuzum elementlaring uyg`unligi;

Jamiyatdagi ijtimoiy birliklar (millatlar, turli ijtimoiy qatlamlar va boshqa vakillarining hamkorligi va hamjihatligi)

Barqarorlik insoniyat tarixida buniyodkorlik faoliyati uchun asos bo`lib xizmat qilgan. Qadimgi mashhur xitoylik faylasuf konfutsiy: “ farovonlik- maqsad, islohotlar- unga erishish yo`li , barqarorlik esa shart- sharoitdir” deb bejizga aytmagan edi. ana shu sababdan ham jamiyat hayotida barqarorlikka intilib kelingan, barqarorlik boshboshdoqlik bo`lmasligi uchun harakat qilingan

“Ijtimoiy taraqqiyot borasidagi nufuzli xalqaro tashkilot BMT tomonidan “barqaror taraqqiyot”, “inson taraqqiyoti” konsepsiyalari ilgari surilmoqda. 1992 yil Braziliyaning Rio-de Janeiro shahrida BMTning “ Atrof-muhit va taraqqiyot”(UNICED) bo`yicha konferensiysi o`tkazildi. Konferensiya dunyo mamlakatlari hukumatlarini barqaror taraqqiyotni ta`minlash uchun kurashishga da`vat etadi. Uchrashuv chog`ida 2012-yillargacha bo`lgan taraqqiyot davrida erishilgan yutuqlar, muammolar va galдagi muhim vazifalar ko`rib chiqildi.

Global miqyosda barqaror taraqqiyotni ta`minlash maqsadida “Rio+20” konferinsiyasida asosiy e`tibor ikkita masalaga qaratildi. Ulardan biri butun dunyoda “yashil iqtisodiyotni”ni tashkil etish. Bundan foyda olish yo`lida atrof-muhit musaffoligiga havf ostiga qo`yilmasligi kerak. Shunda iqtisodiyotning rivojlanishi barqaror taraqqiyotning yorqin na`munasi bo`ladi va u qashshoqlikni bartaraf etishda ham muhim rol o`ynatdi. Ikkinci masala- shunday

institutsional asosni yaratish kerakki, u dunyo mamlaktlari ichki siyosatini olib borishda ham undan foydalana olsin”.ⁱ(synoska qo`yish)“ inson taraqqiyoti o`z mohiyatiga ko`ra inson erkinliklari qatoriga odamlarning uzoq, sog`lom va ijodkor hayotga bo`lgan huquqlarini hamda boshqa, ularning fikri bo`yicha qadrlashga arzigelik maqsadlarga erishish; bizning mushtarak sayyormizd adolat va rivojlanishning barqarorligini ta`minlashda faol ishtirok etishni kiritishdan iborat. Odamlar –alohidami yoki guruhlarmi – bir vaqtda inson rivojlanishining ham sayi-maqsadi, ham harakatlantiruvchi kuchidirlar”²⁰.

Ijtimoiyadolatni taminlashdir. Ijtimoiyadolat taminlanishi ushun mamlakatda qonun ustuvorligi , fuqarolarning qomnum oldida tengligi va o`z ish faoliyatini qonun doirasida amalga oshirishni bildiradi. 1-Prezidentimiz Islom Abdug`anievich Karimov takidlagandek “ Qonun ustunligi - huquqiy davlatning eng muhim prinsiplaridan biridir” . Amir Temurning “Qaerda qonun ustunlik qilsa , o`sh yerda erkinlik bo`ladi” . degan o`gitlari sharqona huquqiy davlat qurishda asos bo`lib xizmat qiladi. “ Adolat va haqiqat g`oyasi ijtimoiy

II-BOB. HARAKATLAR STRATEGIYASI JAMIYATNI YANGILASH VA INNOVATSION RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI SIFATIDA

2.1. ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishda va ijtimoiy faollikni rivojlantirishda harakatlar strategiyasining ahamiyati.

Bugungi kunda ona yurtimiz, O`zbekistonimiz taraqqiyotining yagi bosqichga ko`tarish maqsadida 2017-2021yillarda o`zbekiston respublikasini yanada

---

²⁰ Ochilova B “Ijtimoiy falsafa” –T.: Noshr.2016. -B.129

rivojlantirish bo`yicha harakatlar strategiyasi qabul qilingani va uni hayotga tadbiq etish bo`yicha faol ishlar olib borilayotgani barchamizga ma`lum.

Takidlash kerakki, ushbu strategiya barcha soha va tarmoqlarda hayotimizga chuqur kirib, amaliy harakatlarimiz mezoniga aylanib bormoqda. Shu yo`ldagi amaliy qadamlar sifatida so`ngi yillarda amalga oshirilayotgan ishlarga nazar tashlaydigan bo`lsak; O`zbekiston Respublikasi Prezidentining Virtual qabulxonasi, Xalq qabulxonalari, “Taraqqiyot Strategiyasi”, “Yuksakish” markazlarining tashkil etilganligi bu boradagi ishlarning yorqin isbotidir.

Shu borada yana bir muhim institut – fuqarolar huquqlarini himoya qilish, jismoniy va yuridik shaxslarning murojatlari bilan ishlashni nazorat qilish va muvofiqlashtirish bo`yicha prezidentning davlat maslahatchisi xizmati tuzilganini qayd etish lozim. Bugun esa ushbu davlat xizmat xodimlari tomonidan joylarda – qoraqalpog`iston respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida sayyor qabullar tashkil etilib, aholining murojatlari mahalliy davlat boshqauvi idoralari vakillari ishtirokida ko`rib chiqilib, qonuniy hal qilinayotgani ham ma`lum. Bu islohotlarning barchasi inson omili uchun xizmat qimoqda.

Jamiyatni rivojlantirish borasida har bir yangidan yaratilgan model `zinng amal qilish tmoyillariga ko`ra kishilarning ongi va tafakkuriga o`zining ta`sirini o`tkazadi. Xuddi shu ma`noda harakatlar strategiyasining amal qilish tamoyillariga ko`ra kishilarning ongi va tafakkuriga o`zining ta`sirini o`tkazadi. Xuddi shu ma`noda harakatlar strategiyasining jamiyatimiz a`zolarining mafkurasini yangilash va rivojlantirishdagi o`rni va roli quyidagilar:

Birinchidan, odamlarning dunyoqarshini tubdan o`zgartirib, mustaqillikning ulug` saodat ekanligiga ishonchini mustahkamlaganligi;

Ikkinchidan, iqtisodiy erknlik- shaxs, oila, mehnat, jamoasi, ijodiy guruhlarning tashabbuskorligi va adbirkorligini kuchaytirib xalq farovonligini oshirilayotganligi;

Uchinchidan, xususiy mulkning daxlsizligini ta`minlab, uning mvqeyini kuchaytirayotganligi;

To`rtinchidan, aholining nochor qatlamlari, bollar, talabalarning ijtimoiy jihatdan qo`llab- quvvatlanayotganligi;

Beshinchidan, ta`lim-tarbiya tizimini tubdan o`zgartirib, komil insonlarni voyaga yetkazishga xizmat qilatotganligi;

Oltinchidan, jahonda o`zbek degan xalqning borligini har tomonlama namoyon qilayotganligi va boshqalar bilan ifodalanadi.

Bu xususida O`zbekiston Respublikasining prezidenti Sh. M.Mirziyoyev: “Davlatimiz raxbari asoslab bergan, dunyo taraqqiyotining “o`zbek modeli”, “Islom Karimov modeli” deb tan olingan strategik yo`lning mohiyati va ahamiyatin, uning vaqt o`tgan sari yuzaga chiqayotgan potensial imkoniyatlarini har qachongidan ham chuquqr his etamiz”²¹, - deganda, haq gapni gapirgan edi.

O`zbekistonning bosh strategik maqsadi-ijtimoiy yo`naltirilgan bozor iqtisodiyotiga asoslangan huquqiy demokratik davlatni vujudga keltirish, fuqarolik jamiyatini shakllantirish va rivojlantirishdan iborat ekan, uni amalga oshirishdagi ustuvor vazifalar quyidagilardan iborat;

Siyosiy sohada:

Jamiyat hayotini demokratlashtirish jarayonini yanada chuqurlashtirish, uning izchilligi va samaradorligini ta`minlash – mamlakatimizda amalga oshirilayotgan siyosiy islohotlarning eng asosiy yo`nalishidir.

Birinchidan, mamlakatimiz siyosiy hayotining barcha sohalarini, davlat va jamiyat qurilishini erkinlashtirish, aholining siyosiy faolligini oshirish, unda milliy va ummumbashariy qadriyatlarga asoslangan siyosiy madaniyatni shakllantirish.

Bu jarayonda demokratiy, fikr va vijdon erkinligi, plyuralizm va inson haq-huquqlarini ta`minlash, gumanizm va umuminsoniy qadriyatlarga asoslangan siyosiy madaniyatni shakllantirish.

Ikkinchidan, jamkiyatimizda mavjud bo`lgan turli manfaatlar, qarama –qarshi kuchlar va xarakatlar o`rtasidagi muvozanatni ta`minlaydigan samarali mexanizmni shakllantirish, siyosiy hayotda haqiqiy ma`nodagi ko`ppartiyaviylik tamoyilini qaror toptirish.

---

²¹ Mirziyoyev.Sh.M. Sahro bag`rida mo`jizalar yaratgan el // uning o`zi. Buyuk kelajagimizni mard va olivjanob xalqimiz bilan birga quramiz.-T.: “O`zbekiston”. 2017.-B.373.

Uchinchidan, demokratik institutlarning mustaqil faoliyat ko`rsatishi uchun yanada kengroq shart-sharoitlar yaratish, hokimiyat tizimlari a`zzolarining barcha siyosiy, ijtimoiy salohiyatini, tashabbus erkinligini ro`yobga chiqarish uchun zarur imkoniyatlarni vujujga keltirish.

Bu- mamlakatda demokratiya tamoyillariga asoslangan, hech qanday siyosiy kuchlarning subektiv xohish-irodasiga qaram bo`lmasdan ishni faol tashkil qiladigan, o`z mohiyatiga ko`ra , jamiyatning olg`a siljishiga xalaqit berayotgan illat va asoratlarni bartaraf etishga qodir bo`lgan samarali tizimni shakllantirish demakdir.

To`rtinchidan, mahalliy hokimiyat va fuqarolarning o`zini –ozi boshqarish organlarining faoliyati doirasini kengaytirish, ularga davlat vakolatlarining bir qismini bosqichma-bosqich o`tkazib borish nodavlat va jamoat tuzilmalarining huquq va mavqeyini oshirishni ko`zda tutadigan “Kuchli davlatda- kuchli jamiyat sari” konsepsiyasini hayotga joriy etish.

Bu –odamlarning siyosiy ongi, siyosiy madaniyati va faolligi yuksalib borgani sari, davlat vazifalarini nodavlat tuzilmalar va fuqarolarning o`zini-o`zi boshqarish organlariga bosqichma-bosqich o`tishi, mahallalarning nufuzi va mavqeyi oshishi, ularga ko`proq huquqlar berilishi demakdir.

Beshinchida, davlatning islohotchilik vazifalarini demokratik talablari asosida, xalqimiz va jamiyatimiz manfaatlariga mos yuksak malakali, zaminimizga sadoqatli yosh kadrlarni tanlash, joy-joyiga qo`yish va yangilashga imkonberadigantizimnitakomillashtirish²².

Bu-hech qaysi zamonda osonlikcha hal bo`lmaydigan, odamlarning tafakkuri va dunyoqarashi o`zgarishini taqozo etadigan, odatda subektivizm, manfaatparastlik, mahalliychilik urug`-aymoqchilik kabi ko`p-ko`p illatlarni bartaraf etish, jamiyatni tubdan yangilashni talab qiladigan murakkab jarayondir.

Iqtisodiy sohada:

Iqtisodiyotning barcha soha va tarmoqlarida erkinlashtirish jarayonini izchillik bilan amalga oshirish va olib borilayotgan islohotlarni yanada

chuqurlashtirish, xo`jalik yurituvchi subektlarning mustaqilligini oshirish, tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish yo`lidagi mavjud to`samlarni bartaraf etish-bu sohadagi o`zgarishlarning asosiy yonalishlaridir.

Birinchidan, iqtisodiyotni erkinlashtirishdagi bosh vazifa- eng avvalo, davlatning nazoratchilik va boshqaruvchilik vazifalarini funksiyalarini qisqartirish, uning korxonalar xo`jalik faoliyatiga, birinchi galda, xuxusiy biznes faoliyatiga aralashuvini cheklash.

Bu – xususiy biznesga, ummuman, iqtisodiy faoliyatning bozorga xos mexanizmlariga ko`proq erkinlik berish, buning uchun tegishli huquqiy zamin, tashkiliy va iqtisodiy shart-sharoit va kafolatlarni yaratish institutsional o`zgarishlar, moliya va bank tizimini isloh etishni yanada chuqurlashtirish, rivojlangan bozor infratuzilmasini barpo etish, raqobat muhitini shakllantirishga asosiy e`tabor qaratish demakdir.

Ikkinchidan, xususiy lashtirish jarayonini yanada chuqurlashtirish va shu asosda amalda mulkdorlar sinfini shakllantirish, bu jarayonga tarmoqlarning asosini tashkil qiluvchi yirik korxonalarini jalg etish.

Bu- xususiy mulknинг miqtosida va ulushi uzluksiz ortib boradigan ko`p ukladli iqtisodiyotni rivojlantirish, jamiyatda mulkdorlarning tashkil etishiga erishish orqali ijtimoiy hayotdagi barqarorlik va farovonlikni kafolatlash demakdir.

Uchinchidan, iqtisodiyotga xorij sapmoyasini, avvalo, bevosita yo`naltirilgan sapmoyalarni keng jalg etish uchun qulay huquqiy shart- sharoit, kafolat va iqtisosiy omillarni yanada kuchaytirish.

Bu –salohiyatli xorijiy sheriklar bilan faol hamkorlik qilish, ular bilan birga zamonaviy, xalqimiz ehtiyojiga mos, dunyo bozorida raqobatga bardosh bera oladigan mahsulotlar ishlab chiqarishni amalga oshirish demakdir.

*To`rtinchidan*, mamlakat eksport salohiyatini oshirish, uning xalqaro mehnat taqsimotida teng huquqli va o`zaro manfaatli shartlar asosida ishtirok etish, iqtisodiyotimizning jahon iqtisodiy tizimiga keng ko`lamda integratsiyalashuviga yanada kuchaytirish.

Bu-vatanimizning dunyo bozoridagi o`rin va nufuzini, fuqarolarimizning o`z yurti iqtisodiy salohiyati va qudrati bilan faxrlanish tuyg`usini yuksaltirish demakdir.

Beshinchidan, iqtisodiyotdagi tarkibiy o`zgarishlarni izchil davom etirish²³.

Bu- borada tabiiy zaxiralarimiz, intelektual hamda ilmiy-texnikaviy salohiyatimizdan to`liq va samarali foydalanish, iqtisodiyotda mukammal texnologik jarayonni o`z ichiga oladigan, tayyor mahsulot ishlab chiqaradigan, mineral va qishloq xo`jaligi xomasyosini sifatli qayta ishlaydigan quvvatlar yetakchi o`rin tutishini ta`minlash, xizmat ko`rsatish sohalarini rivojlantirish, ularning iqtisodiyotdagi o`rnini kuchaytirish, qishloqqa yangi ish o`rinlarini yaratish demakdir.

Ijtimoy sohada:

Jamiyat hayotining barcha jabxalarida tub o`zgarishlar amalga oshirilayotgan, bozor munosabatlari ustuvor bo`lib borayotgan xozirgi sharoitda kuchli siyosat yuritish taraqqiyotimizning asosiy tamoyillaridan biri bo`lib qolaveradi.

Birinchidan, xalq moddiy farovonligini bosqichma- bosqich va izchil oshirib borishini ta`minlash, yurtdoshlarimizning munosib hayot kechirishi va kamol topishi uchun zaru shart- sharoitlar yaratish axolini, eng avvalo, uning tordamiga muhtoj qatlamlari – bolalar, qariyalar, nogironlar, o`quvchi yoshlarni ijtimoiy muhofazalashning aniq yo`naltirilgan mexanizimini yanada takomillashtirish.

Ikkinchian, xalqimiz uchun muqaddas qo`rg`on, ma`naviyat beshigi bo`lgan oila, onalar va atollarimizning jamiyatdagi o`rin va macqeyini oshirish sohasida olib borilayotgan ishlarni izchil davom ettirish.

Uchinchidan, fuqarolarning huquqiy tengligi va qonun ustuvorligini, jamiyat manfaatlari va aholi xavfsizligini yanada samarali kafolatlovchi davlat tuzilmalari faoliyatini takomillashtirish.

*To`rtinchidan*, kelajagi buyuk davlatni sog`lom mafkurali, ma`naviy barkamol avlod barpo eta olishini nazarda tutib, komil insonni tarbiyalash borasidagi ishlarni

istiqbolda ham davlat siyosati darajasida kuchaytirib borish va ummumxalq harakatiga aylantirish.

Ma`naviy sohada:

Ma`naviy qadriyatlarimizni ilm-fan va taraqqiyot yutuqlari bilan boyitib borish, o`zligimizni chuqurroq anglash, milliy g`oya va istiqlol mafkurasi tamoyillarini xalqimizning qalbi va ongiga singdirish, muqaddas dinimiz va tariximizni soxtalashtirish, ulardan siyosiy maqsatlarda foydalanishga yo`l qo`ymaslik- bu boradagi asosiy vazifalarimizdir.

Biribchidan, yurtdoshlarimizni ma`naviy yangilanish va islohotlar jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirish. Ularning kuch va salohiyatlarini ijtimoiy hamkorlik va millatlararo totuvlik, diniy bag`lrikenglik kabi ezgu maqsadlarga xizmat qildirishdir. Bu –ma`naviyatning kuch-qudratidan ezgu maqsadlar yo`lida samarali foydalanish, ijtimoiy munosabatlarni insoniylik go`yalari asosida rivojlantirish demakdir.

Ikkinchidan, turli qarash va fikrga ega bo`lish ijtimoiy qatlamlar, siyosiy kuch va harakatlarning o`ziga xos orzu intilishlarini uyg`unlashtiruvchi g`oya – Vatan ravnaqi, yurt tinchligi, xalq farovonligi- barcha yurtdoshlarimiz uchun muqaddas maqsadga aylanishiga erishish.

Bu –ko`ppartiyaviylik va plyuralizm tamoyillariga amalda rioya qilgan holda, milliy hajihatlikni yanada mustahkamlash demakdir.

Uchinchidan, ota-bobolarimiz dininig gumanistik mohiyatini keng jamoatchilika tushuntirish borasidagi ishlarni davom etirish. Toki, bu din xalqimizning ming yillik tarixi, buguni ma`naviy hayotimizning ham asosi, muxtasar aytganda , Alloh doimo qalbimizda, yuragimizda ekanini yurtdoshlarimiz ongiga singdirib borsin.

Shu ma`noda, buyuk ajdodlarimiz Baxouddin Naqshbandiy ning “*Diling – Allohda, qo`ling- mehnatda bo`lsin*”, degan hikmati biz uchun muhim hayotiy tamoyil bo`lib qolaveradi.

*To`rtinchidan*, kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalga oshirish borasidagi ishlarni izchil davom ettirish, ta`lim-tarbiya tizimini zamon talablari asosida muttasil takomillashtirib borish.

Bu davlatimiz qudrati, mamlaktimiz kelajagi bilimli, dono va ma`naviy barkamol kadrlarga bog`liq ekannini chuqur anglagan holda faoliyat yuritish demakdir.

Beshinchidan, O`zbekistonda yashayotgan barcha millat va ellat vakillari qadriyatlari, tili, madaniyati, diniy e`tiqodi, urf-odat va ananalarini hurmat qilish, ularni asrab-avaylash va rivojlantirishga ko`maklashish.

Bu- ko`p millatli mamlakatimiz fuqarolari orasida, ularning milliy va diniy mansubligidan qattiy nazar, hamjihatlik va birodarlik tuyg`ularini kuchaytirish, “ shu aziz Vatan – barchamizniki”, g`oyasini amalga oshirishni ta`minlash demakdir.²⁴

“Bugungi kunda mamlaktimizda amalga oshirilayotgan davlat siyosatining asl mohiyati va pirovard maqsadi- xalqimizning dardu-tashvishlari, hayotiy muammo vaehtiyojlarifdan doimo xabardor bo`lib, uning moddiy farovonligni oshirish, munosib turmush darajasi va sifatini ta`minlash, tinch hayotini himoya qilishdir. Eng muhimi –xalqimiz o`z hayotidan va davlatdan rozi bo`lib yashashini ta`minlash bugun barchamizning bosh vazifamizdir”²⁵

Mustaqillikning o`tgan davrida mamlakatimizda huquqiy demokratik davlat, erkin fuqarolik jamiyati asoslari barpo etildi. Iqtisodiyotning butunlay yangi shakli – ijtimoiy yo`naltirilgan bozor munosabatlariga o`tildi. Mulkchilik, mulkka egalik tuyg`usini shakllantirish orqali jamiyatda insonning bunyodkorlik, yaratuvchilik qobiliyatini rivojlantirishga kata e`tibor berilmoqda. Ijtimoiy sohada butunlay yangi inson hayoti , turmush farovonligi, qonun oldida barchaning tengligini ta`minlash asnosida haqiqiy erkin demokratik rejim shakillantirildi. Darhaqiqat, qonun ustuvor bo`lgan joydagina va qonun doirasidagi erkin faoliyatgina kishilik jamiyatining butun mohiyatini belgilaydi va uni yuksak qadriyatga aylantiradi. Chunki haqiqiy demokratiya –bu qonun hukmronligidir. Bu haqda yunon fatlasufi Aflatun shunday

²⁴ Qarang; Milliy istiqlol g`oyasi; asosiy tushuncha va tamoyillar. –T.: “O`zbekiston”, 2001. –B. 29-36.

²⁵Qarang;Mirziyoyev Sh.M “Milliy taraqqiyot yo`limizni qat`iyat bilan davom etirib, yangi bosqichga ko`taramiz” .T.: 2017. 1-Tom..-B.313

degan edi; “ qayerdaki qonunlar hokimlar ustidan hukron bo`lsa , hokimlar esa qonunga qul bo`lsa, o`sha davlatga xudolar ne`matlar yog`diradi... agar davlat qonunlar ustidan yaroqsiz hokimiyatni o`rnatib qo`yadigan bo`lsa, u holda qonunlar hech qanda foyda bermaydi; aksincha davlat uchun katta zarar keltiradi”. Bu fikrlar hozirgi kun uchun ham muhimdir. Endilikda biz manashu qo`lga kiritgan yutuqlarni yanada mustahkamlash, ularni zamonaviy svilizatsiya talablari, XXI asrda inson va insoniyat taqdiri bilan bo`g`liq bo`lgn global muammolardan kelib chiqib rivojlantirishni davrnng o`zi taqozo etadi . bu bevosita jamiyatning barcha sohasi va yo`nalishlarini qamrab olgan yalpi yangilanishlarni talab qilayotgan hayotiy ehtiyojdir. Prezidentimiz Sh. Sh. Mirziyoyev tomonidan shlab chiqilgan 2017-2021 yillarda O`zbekistonni rivjlantirishnng beshta ustuvor yo`nalishi bo`yich harakatlar strategiyasi bugungi kunda mamlakatimiz oldida turgan buyuk maqsadlarga yetishda dasturilamal bo`lib xizmat qilmoqa.

Kuchli fuqarolik jamiyatini barpo etishda jamoatchilik nazoratini tizimli yo`lga qo`yish en maqbul yo`l hisoblanadi. Bu jahon tajribasidan kelib chiqilgan eng maqbul yo`llardan biridir.

*“Davlat qachon o`z funksiyasini muvaffaqiyatli ado etadi?”* degan savol tug`iladi bu savolga siyosatchilar shunday javob berishadi: *“Qachonki davlat idoralari faoliyati ustidan samarali jamoatchilik nazorati o`rnatilgan bo`lsa”*.²⁶

Afsuski, hozirgi kunda jamoatchilik nazoratining ta`siri amalda yuqori darajada sezilmayotganligi jamiyatimizning og`riqli nuqtalaridan biridir.

Aynan ushbu sohani huquqiy tartibga solish maqsadida 2018-yil 12 –aprelida jamoatchilik nazorati to`g`isidagi qonun qabul qilindi . Ushbu qonun hujjatning maqsadi mamlakatimiz da davlat organlari va muttasadi tashkilotlar faoliyati va ularning muvofiqligini nazorat qilishdan iborat.

Xalqimizning o`ziga xos jihatni shundaki, u adolatga murosaga, ochiqko`ngillilik va ssamimiyl munosabatga moyil xalqdir. U faol va ongli boshqarish orqali yangidzan –yangi imkoniyatlarni namoyon qila oladigan, o`zining yuksak ma`naviy axloqiy, ma`rifiy –ruhiy va intelektual salohiyatini ko`rsata oladigan bunyodkor xalqdir.

---

²⁶ Aflatun/ Qonunlar-T.: 2016.- B18.

Ayni anshu kayfiyat , xalq fel-atvori, milliy ruhiyat ochiq jamiyat qurilayotganini, xalq bilan davlat o`rtasidagi munosabatning sog`lom va o`zaro ishonchli, aniq maqsad va umummiliy manfaat asosida qurilayotganini katta mammuniyat bilan qabul qilmoqda. Ana shunday ijobiy hayotbaxsh ma`naviy –ruxiy vaziyat tobora chuqurlashib borayotgani sayin jamiyatda ulkan taraqqiyotga , sifat jihatdan yangilanishlarga va o`zbekistonning buyuk kelajagini yaratishg qaratilgan amaliy harakatlar ham kuchayib bormoqda.

2.2. O`zbekistonni rivojlantirish harakatlar strategiyasining innovatsion mohiyatini o`rganish usullari

O`zbekiston rivojlantirish harakatlar strategiyasining innovatsion mohiyatini o`rganishda va uni tahlil qilishda OAV ning o`rni beqiyosdirdir. Ushbu to`rtinchi hokimiyat bugunga qadar Harakatlar strategiyasini tadbiq etishda va uni aholiga yetkazish maqsadida bir qancha tizimli ishlarni amalga oshirib kelmoqda. Mavjud kamchiliklarni topish, ularni joyida hal qilish, aholiga yuridik va ijtimoy ko`mak berish bo`yicha qilinayotgan ishlar diqqatga sazovordir.

Hozirgi kunda ta`lim jarayonida innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot yib bormoqda, bunday bo`lishning sabablaridan biri, shu vaqtgacha ananaviy ta`limda o`quvchining faqat tayyor bilimlarni egallashga o`rnatilgan bo`lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarni o`zlari qidirib topishlariga, mustexnologiyalarini o`quv jarayonida qo`llashga bo`lgan qiziqish, e`tabor kundan- kunga kuchataqil o`rganib, tahlil qishlariga, hatto xulosalarni ham o`zlari keltirib chiqarishlariga o`rgatadi. O`qituvchi bu jarayonda shaxsni rivojlanishi, shakllantirishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo`naltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Ta`lim jarayonida o`quvchi asosiy figuraga aylanadi. Pedagogic texnologiya va pedagok mahoratiga oid bilim, tarbiya va interaktiv metodlar o`quvchilarni bilimli, yetuk malakaga ega bo`lishlarini ta`minlaydi.

Yelpig`ich (VEER) metodi

Bu metod bir yo`la sharh beriladi. Ayni paytda ularning har biri alohida belgilanadi va tegishlicha muhokama etiladi.

Bu interfaol metod o`quvchi talabalara tanqidiy, tahliliy, aniq, mantiqiy fikrlashning muvaffaqiyatli rivojlanishiga hamda o`z g`oyalari, fikrlarini yozma bayon etish, himoya qilish qobiliyatini rivojlantirishga imkoniyat yaratadi.

Yelpigich metodi ummumiy mavzuning ayrim jihatlari alohida muhokama qiluvchi kichik guruhlarning hamda har bir ishtirokchining va shu bilan birga, butun guruhning faol ishlashini tasshkil qilishga yo`naltirilgan.

Yeipig`ich metodi mavzuni o`rganishning turli bosqichlarida qo`llash mumkin:

- Boshlanishida: o`quvchi –talabalarining bilimlarini erkin faollashtirish;
- Mavzuni o`rganish jarayonida: uning asoslarini chuquqr faxmlash va anglab yetish;
- Yakunlash bosqichida: olingen bilimlarni tatibga solish.

Bu metodni qo`llashda mavzu bo`yicha quyidagi asosiy tushunchalar o`rganiladi:

- Mavzuga tegishli tushunchalar, nuqtayi nazarlar, predmet hodisalar;
- Afzallik – biror narsa bilan qiyoslangandagi ustunlik, imtiyoz;
- Nuqson-nomukamallik, qoidalarga, me`zonlarga nomuvofiqlik;
- Fazilat-ijobiy sifatlar;
- Xulosa-muayyan bir fikrga, mantiqiy qoidalar bo`yicha dalildan, natijaga kelish.

Yelpig`ich metodi ta`lim maqsadidan tashqari tarbiyaviy xarakterdagi quyidagi vazifalarni amalga oshirish imkonini ham beradi:

- Jamoa, guruhlarda ishlash mahorati;
- Muammolar, vaziyatlarni turli nuqtayi nazardan muhokama qilish mahorati;

- O`zgalar fikriga hurmat;
- Xushmuomalalik;
- Ishga ijobiy yondashish;
- Faollik;

“6x6x6” metodi

Ushbu metod yordamida bir vaqtning o`zida 36 nafar o`quvchini muayyan faoliyatga jalb etish orqali ma`lum topshiriq yoki masalani hal etish, shuningdek, guruhlarning har bir a`zosi imkoniyatlarini aniqlash, ularning qarashlarini bilib olish mumkin. “6x6x6” metodi asosida tashkil etilayotgan mashg`ulotda har birida 6 nafardan ishtirokchi bo`lgan 6ta guruh o`qituvchi tomonidan o`rtaga tashlangan muammo masala muhokama qilinadi. Belgilangan vaqt nihoyasiga yetgach o`qituvchi 6 ta guruhnini qayta tuzadi. Qaytadan shakllangan guruhlarning har birida avvalgi guruhi tomonidan muammo yechimi sifatida taqdim etilgan xulosani bayon etib beradigan va mazkur yechimlarni birgalikda muhokama qiladilar.

“6x6x6” metodining afzallik jihatlari quyidagilardir:

- Guruhlarning har bir a`zosi faol bo`lishga undaydi;
- Ular tomonidan shaxsiy qarashlarning ifoda etilishini ta`minlaydi;
- Guruhning boshqa a`zolarining fikrlarini tinglay olish k`onikmalarini hosil qiladi;
- Ilgari surilayotgan bir necha fikrni umumlashtira olish, shuningdek, o`z fikrini himoya qilishga o`rgatadi.

Eng muhimmi, mashg`ulot ishtirokchilarining har biri qisqa vaqt ichida (20 daqiqa) mobaynida ham munozara qatnashchisi, ham tinglovchi, ham ma`ruzachi sifatida faoliyat olib boradi.

Ushbu metodni 5,6,7 va hatto 8nafar o`quvchidan iborat bo`lgan bir necha guruhlarda ham qo`llash mumkin. Biroq yirik guruhlar “6x6x6” metodi qo`llanilgan vaqtida ko`paytirishga to`g`ri keladi. Chunki bunday mashg`ulotlarda

munozara uchun ham, axborot berish uchun ham, birmuncha ko`p vaqt talab etiladi. Ushbu metod qo`llanilayorgan mashg`ulotlarda guruhlar tomonidan bir yoki bir nechta mavzu (muammo)ni muhokama qlish imkoniyati mavjud.

“6x6x6” metodidan ta`lim jarayonida foydalanish o`qituvchidan faollik, pedagogic mahorat, shuningdek, guruhlarni maqsadlarga muvofiq shakllantira olish layoqatiga ega bo`lishini talab etadi. Guruhlarning to`g`ri shakllantirilmasligi topshiriq yoki vazifalarning to`gri hal etilmasligiga sabab bo`lishi mumkin. “6x6x6” metodi yordamida mashg`ulotlar quyidagi tartibda tashkil etiladi.

O`qituvchi mashg`ulotlar boshlanishidan oldin 6 ta sstol atrofiga 6tadan stul qo`yib chiqadi.

O`quvchilar o`qituvchi tomonidan 6ta guruhga bo`linadi. O`quvchilarni guruhga bo`lishda quyidagicha yo`l tutish mumkin: 6ta stolning har biriga muayyan ob`ekt (masalan, kema, to`lqin,bali, delfin, kit, akula) surati chizizlgan lavhani qo`yib chizadi.

O`quvchilar joylashib olganlaridan so`ng o`qituvchi mashg`ulot mavzusini e`lon qiladi hamda guruhlarga muayyan topshiriqlar beriladi. Malum vaqt belgilanib, munozara jarayoni tashkil etiladi.

O`qituvchi guruhlarning faoliyatini kuzatib boradi, kerakli o`rinlarda o`quvchilarga maslahatlar beradi, yo`l-yo`riqlar ko`rsatadi hamda guruhlar tomonidan belgilangan topshiriqlarni to`g`ri hal etilganiga ishonch hosil qilganidan so`ng guruhlardan munozaralarini yakunlashni so`raydi.

Munozara uchun belgilangan vaqt nihoyasiga yetgach, o`qituvchi guruhlarni qaytadan shakllantiradi. Yangidan shakllangan har bir guruhda avvalgi 6ta guruhning har biridan 1nafar vakil bo`lishiga alohida e`tabor qaratiladi. O`quvchilar o`z o`rinlarini almashtirib olganlaridan so`ng belgilangan vaqt ichida guruh a`zolari avvalgi guruhlariga topshirilgan vazufa va uning yechimi xususida guruhdoshlariga so`zlab beradilar. Shu tartibda yangidan shakllangan guruh avvalgi guruhlar tomonidan qabul qilingan xulosalar muhokama qiladilar va yakuniy xulosaga keladilar.

“Oltita sehrli qalpoqcha metodi”

Ushbu metod juda ham qiziqarli bo`lib o`quvchilarni oldigi bilimlarni qo`llash imkonini beradi.

O`yining shatrlari: o`quvchilar orasidan 6 nafar ishtirokchi tanlab olinadi. Bu metodni aynan O`zbekistonni Rivojlantirish Harakatlar Strategisi mavzusini o`rganishda juda qo`l keladigan metod hisoblanadi.

Qalpoqchalar 6 xil rangda bo`lib har bir rang harakatlar strategiyasidagi ramziy ranglar hisoblanadi. Ranli qalpoqcha egalari quyidagi mavzulzr bo`yicha oxirgi 2yil davomida olib borilayotgan shlar xususida ma`lumotlar berishlari, ulada ko`ga ko`rinayotgan kamchiliklar, yutuqlari va o`zlarining takliflarini kritishlari kerak bo`ladi.

Ko`k- davlat va jamiyat qurilish tizimini takomillashtirishtirishning ustuvor yo`nalishlari xususidagi islohotlar va takliflar to`g`risida;

Binafsha- qonun ustuvorligini ta`minlash va sud- huquq tizimini yanada isloh qlishning ustuvor yo`nalishlari xususidagi ishlar to`g`risida.

Sariq-iqtisodiyotni rivojlantirish borasidagi ishlar.

Qizil- ijtimoy sohadagi islohotlar xususida.

Oq- xavfsizlik, millatlararo munosabatlari va chuquqr o`ylangan o`zaro manfaatli aloqalar haqida.

Yashil- Qozi. Ya`ni aytilgan ma`lumotlarni qanchalik darajada to`g`ri yoki noto`g`ri ekanligi asoslab beradi.

Ishtirokchilar qalpoqchalarni kiyib olishadi ;

Dastlab, o`qituvchi tomonidan berilgan savollarga javob berishlari lozim. So`ngra esa boshqa o`quvchilar tomonidan berilgan salovollarga tahliliy asoslar bilan javob qaytarishlari lozim bo`ladi. O`qituvchi oxirida o`uchilar bilan birgalikda 6nafar ishtirochini baholab chiqadi. O`yin shu zaylda davom etadi. Keyingi 6 nafar o`quvchi yanada o`yinni davom etiradi.

XULOSA

“Barchamizga a`yonki, inson manfaatlarini yurt tinchligi, jamiyatimizdagi o`zaro hurmat, mehr-oqibat va hamjihatlik muhitidan ajratgan holda tasavvur etolmaymiz. Bularning barchasi bizning bebaho boyligimiz va uni ko`z qorachig`iday saqlash har birimizning muqaddas burchimizdir”²⁷.

Harakatlar strategiyasiga Prezidentimizning keng xalq ommasi bilan saylovoldi jarayoni, ishbilarmon doiralar vakillari hamda davlat organlari bilan ochiq va oshkora muloqot shaklidagi uchrashuvlari chog`ida bildirilgan mamlakatni ijtimoiy-siyosiy, sotsial-iqtisodiy, madaniy-gumanitar rivojlanishning konseptual masalalari kiritildi. Shu ma`noda, Preizdentimiz SH. Mirziyoyev, “Buyuk Alisher Navoiy bobomizning “Odami ersang, demagil odami, Onikim, yo`q xalq g`amidin-g`ami ‘ degan satrlarida qanchalik chuqur hayotiy hikmat, falsafa bor. Ya`ni, bu dunyoda insonlarning dardu tashvishlarini o`ylab yashash odamiylikning eng oliv me`zonidir. Xalqning g`amidan uzoq bo`lgan insonni odam qatoriga qoshib bo`lmaydi, deb ta`kidlamoqda ulug` bobomiz”²⁸.

Harakatlar strategiyasining maqsadi olib borilayotgan islohotlar samaradorligini tubdan oshirishdan, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishini taminlash uchun shart-sharoitlar yaratishdan, mamlakatni modernizatsiyalash va hayotning barcha sohalarini erkinlashtirishdan iborat.

“Harakatlar strategiyasi yo`nalishlarining har biri mamlakatdagi islohotlarni va yangilanishlarni yanada chuqurlashtirishga oid aniq bo`limlardan iborat. Jumladan unda quyidagi asosiy masalalar ustuvor ahamiyatga ega:

- Jamoatchilik boshqaruvini takomillashtirish, xalq bilan samarali muloqot mexanizmlarini joriy etish, jamoatchilik nazoratini amalga oshirish, ijtimoiy sheriklikning samarasini oshirish, fuqarolik jamiyati institutlarini rivojlantirish, mahalla institutining jamiyat boshqaruvidagi o`rnini oshirish, OAV rolini kuchaytirish;

²⁷ Mirziyoyev SH. “Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash- yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi”, -T.: O`zbekiston , 2017-B.24.

²⁸ Mirziyoyev Sh . Erkin va farovon, demokratik O`zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.-T.: O`zbekiston, 2016,-B.18.

- Jinoyatchilikka qarshi kurashish va huquqbuzarliklarning oldini olish tizizmini takomillashtirish, diniy ekstrimizm, korrupsiyaga, terorizm va uyushgan jinoyatchilikning boshqa shakllariga qarshi kurashish, aholining huquqiy madaniyatini, ongini oshirish;

- Iqtisodiyotni yanada rivojlantirish va liberallashtirish, qishloq xo`jaligini jadal rivojlantirish, iqtisodiyota davlat ishtirokini kamaytirish, xususiy mulk huquqini himoya qilish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rag`batlantirish, hududlar, tuman va shaharlarni kompleks va mutanosib holda ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiy ettirish, investitsiyaviy muhitni yaxshilash orqali mamaktimiz iqtisodiyoti tarmoqlari va hududlariga xorijiy sarmoyalarni faol jalg etish;

- Yoshlarga oid davlat siyosatini takomillshtirish, bitiruvchilarni ishga joylashtirish hamda xususiy tadbirkorlik sohsiga jalg qilish, yosha avlodning ijodiy, intelektual salohiyatini qo`llab-quvvatlash, jismoniy tarbiya va sportga keng jalg etish, yoshlarni ijtimoiy himoya qilish, yosh oilaalr uchun munosib uyjoy va ijtimoiy-maishiy shart-sharoitlar yaratish, yoshlarga oid davlat siyosatini amalga oshirishda davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari, ta`lim muassasalarini, yoshlar va boshqa tashkilotlarning samarali faoliyatini tashkil etish;

- Xavfsizlik, diniy bag`rikenglik va millatlararo munosabatlarni ta`minlash sohasida O`zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy tuzumi, suvereniteti, hududiy yaxlitligini himoya qilish tizimini takomillashtirish, axborot sohasidagi tahdidlarga o`z vaqtida va mutanosib ravishda qarshi harakatlarni tashkil etish, fuqarolik, millatlar va konfessiyalararo tinchlik va totuvlikni mustahkamlash, davlatning mudofaa salohiyatini mustahkamlash, O`zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining jangovar qudrati va qobiliyatini oshirish, atrof-tabiyy muhit, aholi sog`lig`i va genofondiga putur yrtkazuvchi ekologik muammolarning oldini olish va bartaraf etish tizimini takomillashtirish”²⁹.

Kelgusi besh yilda mamlaktimizni rivojlantirishning Harakatlar Strategiyasi amalga oshirilishi mamlakatimizni isloh qilish va modernizatsiyalash, rivojlangan bozor iqtisodiyotiga asoslangan jamiyatni barpo etish, qonun ustuvorligini,

---

²⁹ www.lex.uz

xavfsizlik va huquq-tartibotini, davlat chegaralarining daxlsizligini, jamiyatda millatlararo totuvlik va diniy bag`rikenglikni ta`minlsh yo`lidagi shaxdam harakatlariga yangi kuch bag`ishlaydi.

Amalga oshirilayotgan barch ishlarimizning zamirida shu xalqning yashash tarzi, turmushi va ma`naviy olamini yaxshilash, har bir soha faoliyatida barqarorlik, izchillk va sifat omillarini asosiy darajaga qo`yish maqsad qilib qo`yilgan. Jamiyatda yashovchi insonlarda avvalo aniq maqsad va unga olib boruvchi to`l bo`lmogi lozim. Inson doimiy harakatda bo`lishi izlanishi, yangi imkoniyatlarni kashf qilishi va shu orqali nafaq o`ziga balki yon-atrofidagilarga ham yaxshi yashash sharoitini yaratib, jamiyat va davlatning yuksalib borishiga o`z hissasini qo`shib borishi lozim. Olib borilayotgan islohotlar samarasini yanada oshirish, davlat va jamiyatning har tomonlama jadal rivojlanishi uchun qulay shart-sharoitlar yaratilayotganligi, mamlaktimiz taraqqiyotining yuqori darajaga ko`tarilishi va jahon hamjamiyati bilan barqaror raqobat qilishini ta`minlashga qratilgandir. Shuning uchun ham hayotga tadbiq etilgan Harakatlar strategiyasi istiqboldagi yuz yilliklarni qamrab oladigan ulkan fundamental taraqqiyotimiz kalitidir. Aynan inson va hokimiyat, jamiyat va davlat o`rtasidagi o`zaro munosabatlarda qonuniylikni,adolatni ta`minlaydigan butun boshli Harakatlar zamirida ko`p millatli xalqimizning osoyishta yashash huquq turipti. Demak mamlakatimizda yashovchi har bir fuqaro jamiyatga e`tiqod ruhiyati bilan yashamog`i lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO`YXATI:

1. O`zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi-T; “O`zbekiston” 2018.
2. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining “O`zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo`yicha harakatlar strategiyasi to`g`risida”gi PF-4947-sون Farmoni
3. Mirziyoyev Sh. M. Milliy taraqqiyot yo`limizni qat`iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko`taramiz-T; 1-tom “O`zbekiston” 2017.
4. Mirziyoyev Sh. M. Xalqimizning roziligi bizning faolligimizga beilgan eng oliy bahodir-T; 2-tom “O`zbekiston”-2018.
5. Mirziyoyev Sh.M Tanqidiy tahlil, qatiy tartib-intizom va shaxshiy javobgarlik-har bir raxbar faoliyatining kundalik qoidasi bo`lishi kerak “xalq so`zi”. 15yanvar 2017yil.
6. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 29 dekabrdagi “ 2017-2021 yillarda maktabgacha ta`lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to`g`risida”gi Qarori “Xalq so`zi” 2016 yil 21 fevral.
7. O`zbekiston Respublikasining “Oilaviy Tadbirkorlik To`g`risida”gi Qonun 2012- yil.
8. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 26 noyabrdagi “Erkin iqtisodiy zonalar faoliyatini faollashtirish va kengaytirishga doir qo`shimcha chora-tadbirlar to`g`risida”gi PF-4853-sон Farmoni.
9. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining “Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subektlari eksportini qo`llab-quvvatlsh jamg`armasi faoliyatini yanada takomilllashtirish chora tadbirlari to`g`risida”gi qarori, 2016-yil.
10. Mirziyoyev Sh.M qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi.O`zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganining 24 yilligiga bag`ishlangan tantanali marosimdagى maruzasi. “Xalq so`zi”, 2016 yil 8 dekabr
11. Milliy istiqlol g`oyasi asosiy tushuncha va tamoyillari-T;
12. Milliy taraqqiyot yo`limizni qat`iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko`taramiz-T; “O`zbekiston” 2017.

13. 2017-2021yillarda O`zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo`nalishi bo`yicha Harakatlar strategiyasini “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yii”da amalga oshirishga oid Davlat dasturini o`rganish bo`yicha ilmiy usubiy risola-T; “Ma`naviyat” 2017.
14. B.Ochilova, S.Mamatqulov Ijtimoiy falsafa-T; “Noshir” 2016.
15. Aflatun Qonunlar-T “Yangi asr avlodi” 2008.
16. Vladimir Kvint Strategiyalash nazariyasi va amaliyoti-T; “Tasvir” 2018.
17. J.Yaxshilikov, N.Muhammadiev Milliy g`oya-taraqqiyot strategiyasi-T; O`zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi “Fan” nashriyoti 2017.
18. **Internet saytlari va materialari**
19. www.prezident.uz
20. telegram.me/Prezidentim
21. www.Mirziyoyev.uz
22. t.me/dsuzbekistan
23. t.me/geosiyosat
24. t.me/centralasiastudies
25. https://huquqiyaxborot
26. www.lex.uz
27. www.taraqqiyot.uz
- a. www.qonunlar.uz
28. www.xs.uz
29. www.gazeta.uz
30. www.oxs.uz
31. www//pm.gov.uz
32. www.oxs.uz
33. www.kun.uz
34. https://www.sputnik.uz
35. www.tiu.uz
36. www.mineconomy.uz
37. www.religions.uz

